

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

**COVID-19 vaktsiinide vandenõuteooriate narratiivne
konstrueerimine Eesti sotsiaalmeedias**

Bakalaureusetöö

Kadri Martin

Juhendaja: Maia Klaassen, MA

Tartu 2022

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	8
1.1 Sotsiaalne konstruktivism	8
1.2 Vandenõuteooriate olemus	9
1.3 Strateegilised narratiivid	11
1.4 Internet ja sotsiaalmeedia vandenõuteooriate võimendajana	13
1.4.1 Tähelepanu püüdmise strateegiad	15
1.4.2 Vaktsiinikommunikatsioon	17
1.4.3 Varasemad COVID-19 vandenõuteooriate uuringud maailmast	18
2. UURIMISKÜSIMUSED	20
3. METODOLOOGIA	21
3.1 Uurimismeetod	21
3.2 Kvalitatiivne sisuanalüüs	23
3.3 Valim	24
4. TULEMUSED	27
4.1 Narratiiv 1: „Varjatud tõde“	27
4.1.1 Narratiiv 2: „Vaktsiinid muundavad inimeste geneetikat“	27
4.1.2 Narratiiv 3: „Rahvale valetamine ja andmete salastatamine“	29
4.1.3 Narratiiv 4: „Vaktsiinidelt teenitav kasum ning valitsuste vahelised kokkulepped“	32
4.2 Narratiiv 5: „Vaktsineerimine on genotsiid“	33
4.3 Narratiiv 6: „Vaktsiinide ebaefektiivsus ja tahtlik suremuse suurendamine“	35
4.3.1 Narratiiv 7: „COVID-19 vaktsiin on eksperimentaalne ja COVID-19 vaktsiinide kõrvaltoimed“	37
4.3.2 Viidatud allikad ja ekspertsuse tõestamine	39
4.4 Postitustes kasutatud tähelepanu püüdmise strateegiad	41
5. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	43
5.1 Vastused uurimisküsimustele	43
5.1.1 Kuidas konstrueeritakse eestikeelsetes Facebooki gruppides „Ravimite ja vaktsiinide kõrvaltoimed“ ning „Ei vaktsineeri, pange või vangi“ koroonavaktsiinide kohta käivaid vandenõuteooriaid?	43
5.1.2 Millised on sotsiaalmeedia postitustes väljenduvad strateegilised narratiivid?	45

5.1.3 Millised on peamised tähelepanu pöödmise võtted?	47
5.2 Diskussioon	48
5.3 Meetodikriitika ja soovitused edasisteks uuringuteks	49
KOKKUVÕTE	52
Summary.....	54
KASUTATUD KIRJANDUS	56
Lisa 1. Koodipuu	62
Lisa 2. Postituste tabel	63
Litsents	64

SISSEJUHATUS

Arvestades info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate arengut, eelkõige interneti ja sotsiaalmeedia kättesaadavust, annavad need tehnoloogiad eksitava informatsiooni levikule hoogu juurde (Madisson ja Ventsel, 2020). Sotsiaalmeedia mõju peitub ka selles, et see on paik, kus inimesed saavad oma ideid ja uskumusi laiemalt levitada ning avaldada (Sallam jt, 2021). Pandeemia olukorras on oluline, et koroonavaktsiinide ümber olev kommunikatsioon oleks selge, sest muidu võivad inimesed hakata kahtlema ka teistes vaktsiinides (Harrison ja Wu, 2020).

Vandenõuteooriate peamiseks levitamise paigaks on internet (Clarke, 2007; Suits 2012), mistõttu on ka nende populaarsus kasvanud, sest sotsiaalmeedia loob soodsa pinnase igaühele antud teemal sõna võtta (Madisson ja Ventsel, 2020). Praeguses olukorras, kus Covid-19 vaktsiinidega seoses valitseb infodeemia ehk on liiga palju eksitavat või levib valeinfot pandeemia kohta, on oht sellele, et inimesed ei julge minna vaktsineerima või usaldavad kontrollimata allikaid (WHO, 2020). Valisin uurimispaigaks Facebooki grupid, sest antud platvorm on siiani üks populaarsemaid sotsiaalmeedia platvorme (2021. aasta detsembri seisuga 2,7 miljardit kasutajat) (Statista, 2021), Eestis on Turundajate Liidu andmeil 2021. aasta seisuga 700 tuhat Facebooki kasutajat, kes võtavad aktiivselt osa erinevatest gruppidest ning nende aruteludest. Seetõttu on oluline uurida koroonavaktsiinide vandenõuteooriaid just sotsiaalmeedias ja spetsiifilisemalt Facebooki gruppides.

Vandenõuteooriad on kiired tekkima olukorras, kus inimesed ei ole hetkelise olukorraga rahul, tunnevad, et neid on ebaõiglaselt koheldud ning seetõttu püüavad olukorrale leida seletust ja ka süüdlast (Mägi, 2020). Koroonavaktsiinidega seotud vandenõuteooriaid on juba uuritud, kuid keegi pole seda teinud Eesti sotsiaalmeediagruppides kasutades semiootilist strateegilise narratiivi analüüsimeetodit (Madisson ja Ventsel, 2020). Pean oluliseks, et vaktsiinikommunikatsiooni saaks Eestis planeerida arvestades populaarsemaid vandenõunarratiive ning et anda ülevaade Covid-19 vaktsiinidega seotud narratiividest, paremaks mõistmiseks, millised on peamised vandenõuteoreetikute argumendid. See võimaldab tulevikus kriisikommunikatsioonis infoauke vältida, et Eestis ei tekiks vaktsiinide suhtes suuremat umbusaldust. Viroloog Andres Merits nentis intervjuus Priit Pulleritsule laadsete infoaukude teket tuleks tulevikus vältida ning Merits tõi välja,

et vaktsiinidega seotud väited ei pea paika, kui väljuvad sellest suletud inforumist ehk siis on vaktsiinide vandenõuteooriate ümberlökkajaid rohkem, kes püüavad vastuväiteid vandenõuteooriatele tuua. (Pullerits, 2021).

Maaailma Tervise Organisatsioon (World Health Organization) hoiatas juba 2019. aastal vaktsiinides kahtlemise eest, kus toodi välja 10 ohtu globaalsele tervisele (Ten..., 2019). See ei ole sugugi uus nähtus ning juba aastaid on vaksineerimishuvi olnud languses (Dube jt, 2013). Vaktsiinides kõhklemise üheks põhjuseks on negatiivse tooniga uudised: uudised, kus räägitakse näiteks võimalikest kõrvaltoimetest, jõuavad meediasse või sotsiaalmeediasse ning hakkavad seal levima ning vandenõuteoreetikud rakendavad neid uudiseid enda väidete kinnitamiseks (Dube jt, 2013). Teisalt peab nentima, et ehkki kõrvalmõjudest rääkimine on vajalik, võib uudisväärtuste tõttu uudismeedias jääda mulje nagu kõrvalmõjusid oleks väga palju. Koroonaviiruse leviku kontekstis on see mõistagi eriti suur probleem, sest nii suure globaalse levikuga nakkushaigust pole ammu olnud (Dube jt, 2013).

Lisaks on suureks ohukohaks vandenõuteoreetikute kasumiteenimine inimeste arvelt, mis praeguse vaktsiini poleemika näitel juba käib (Kimmel, 2021). Näiteks müüakse tooteid, mis väidetavalt puhastavad keha „vaktsiinimürkidest“ ja raskemetallidest (Kimmel, 2021). Kuna sotsiaalmeedia algoritmiline alusloogika võimendab vandenõuteooriate levikut ning vandenõuteoreetikutel võib ka majanduslik kasu mängus olla, siis on nende pahvatuslik levik kapitalistlikus ühiskonnamudelil vältimatu. Vandenõuteooriate narratiivide kirjeldamine võimaldab ka tekkepõhjuseid analüüsida järgmistes uuringutes, mis omakorda aitab soodustada selget vaktsiinikommunikatsiooni.

Enda uurimistöös keskendun koroonavaktsiinidega seotud vandenõuteooriate kirjeldamisele ja analüüsimisele. Uuringu eesmärk on teada saada, millised koroonavaktsiinidega seotud vandenõuteooriad levivad eestikeelsetes vaktsiiniteemalistes Facebooki gruppides ning kuidas vaktsiinidega seotud narratiive konstrueeritakse; millised on need mõjutusmeetodid, mida rakendatakse, kuidas tähelepanu püütakse ning mis on tekstis väljendatud eesmärgid.

Uuringu jaoks kogusin andmeid kahes Facebooki grupis: „Ravimite ja vaktsiinide kõrvaltoimed“ (17,4 tuhat liiget 03.01.22 seisuga ning 22.05.22 seisuga on grupp suletud), „Ei vaktsineeri, pange või vangi“ (1,8 tuhat liiget 03.01.2022). Analüüsitava sisu uurisin teksti. Valimiks on postitused 2021. aasta augustist kuni detsembri lõpuni, et anda ülevaade eestikeelses sotsiaalmeediaruumis levivatest vandenõuteooriatest. Postitusi analüüsin kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil, kasutades lisaks ka Mari-Liis Madissoni ja Andreas Ventseli (2020) strateegiliste narratiivide semiootilist mudelit.

Vandenõuteooriate levimise kasvuga (Prooijen, 2017) kaasnevad ka reaalsed riskid ja tagajärjed nagu näiteks tervise kahjustamine keemiliste ainetega, mis ei ole mõeldud seespäraseks tarbimiseks (nt inglise keelest tulenevalt *miracle mineral solution* ehk MMS) või meditsiinisüsteemi umbusaldamine. Meil on vaja vandenõuteooriates leiduvaid narratiive kaardistada, et täpsemini aru saada nende tekkepõhjustest.

Uuring võiks huvi pakkuda neile, kes huvituvad Covid-19 vandenõuteooriatest ja narratiividest Facebooki gruppides, strateegilistest narratiividest ning nende rakendamisest vandenõuteooriates.

Antud bakalaureusetöö on jätk 2021. aastal samal teemal tehtud seminaritööle, mille teoreetilise osa võtsin ka käesoleva bakalaureusetöö aluseks. Kasutan sama andmekogumisviisi nagu seminaritöös, kuid otsustasin raamistiku täiendavalt ka uurida tähelepanupüüdmise strateegiaid, tõin sisse vaktsiinikommunikatsiooni ning keskendusin tulemuste selgemale analüüsile.

Käesolev töö koosneb viiest suuremast peatükist. Esimene peatükk on kogu uurimuse vundament ehk avab töö alusteooriad, aitab paremini mõista vandenõuteooriate tekkepõhjusteid ning olemust, seejärel tutvustan strateegiliste narratiivide tutvustamisega, toon sisse interneti mõju vandenõuteooriate levikule, tähelepanu püüdmise strateegiad ja vaktsiinikommunikatsiooni. Viimaks tutvustan varasemaid COVID-19 vandenõuteooriate uuringuid maailmast.

Teises peatükis sõnastan uurimuse eesmärgi ning uurimisküsimused ja toon välja ka eeldused antud bakalaureusetööd alustades. Kolmandas peatükis annan ülevaate metodoloogia valikust ning valimist. Neljandas peatükis esitlen uurimuse tulemusi ning viimases peatükis toon välja enda

tähelepanekud ja teen järeldused, millele järgneb kokkuvõte. Kasutatud allikad leiab töö lõpus olevast kasutatud kirjanduse loetelust.

1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Esimeses peatükis tutvustan bakalaureusetöö peamisi teoreetilisi ning empiirilisi lähtekohti. Alustan alusteorია ehk sotsiaalse konstruktivismi tutvustamisega, kuna see annab ühise perspektiivi teema paremaks mõistmiseks. Seejärel tutvustan vandenõuteooriate olemust ning toon sisse teoreetilise raamistiku, mis toetub strateegilistele narratiividele ning interneti ja sotsiaalmeedia mõjule vandenõuteooriate levimisel. Peatüki lõpus tutvustan tähelepanupüüdmise strateegiaid, avan vaktsiinikommunikatsiooni ning toon välja varasemaid uuringuid sarnastel teemadel.

1.1 Sotsiaalne konstruktivism

Sotsiaalse konstruktivismi idee peitub tähenduseloomes ehk kuidas inimesed mõtestavad lahti mingeid nähtuseid või kuidas konstrueeritakse enda teadmisi ja reaalsust (Fosnot, 2013). Sotsiaalse konstruktivismi eelduseks on põhimõte, et maailmast paremini aru saada, peab maailma vaatlema läbi inimese kogemusliku läätse (Kõuts-Klemm ja Seppel, 2018). Alfred Schütz (1932), kes arendas sotsiaalse konstruktivismi ideed edasi, lähtus eeldusest et inimeste sotsiaalne maailm ning nähtused (nt normid, väärtused, sotsiaalsed klassid jne) on ühiskonnaliikmetele tähtsad (Kõuts-Klemm ja Seppel, 2018). Schütz (1932) nendib, et inimeste sotsiaalse maailma konstrueerimine käib läbi kokkupuute „objektiivse“ maailmaga ja teisalt läbi inimestega suhtlemise (Kõuts-Klemm ja Seppel, 2018). See tähendab, et inimeste hoiakud kujunevad seega teistega suheldes, nendega suhestudes ning inforuumi jagades.

Seevastu Berger ja Luckmann (1966) laiendasid enda teoses „Reaalsuse sotsiaalne konstruktioon“ sotsiaalse konstruktivismi mõistet ning juurdlesid ühiskondliku reaalsuse üle, mida inimesed koos loovad (Kõuts-Klemm ja Seppel, 2018). Nemad tõid välja asjaolu, et teadmised, mis inimestel juba on, omandatakse sotsialiseerumise esimestes etappides ning kujunevad läbi elu, olenevalt sellest, kuidas või kellega inimene suhtleb (Berger ja Luckmann, 1966). Inimesed interpreteerivad iga uut kogemust juba olemasolevate teadmiste baasilt ning rakendavad tulevikus olukordadele reageerides. Samaaegselt juhivad inimeste tegevusi pidevalt ka teadmised, mille nad omandasid sotsialiseerumisega (Berger ja Luckmann, 1966). Näiteks vandenõuteooriate kontekstis, kui

inimene on varem selle inforuumiga kokku puutunud, võib indiviid muutuda ka teiste vandenõuteooriate osas vastuvõtlikumaks ning neid ka kergemini uskuda (Goertzel, 1994).

Juba olemasolevad teadmised kuuluvad inimese teadmiste hulka ning koosnevad tüpoloogilisest skeemist ehk aspektidest, mis aitavad inimesel maailma lahti mõtestada. Teadmisi saab vastu võtta internaliseerimise protsessis, mis kirjeldab teadmiste omastamist vastuvõtja poolt. Samuti saab luua uut teadmist oma peas olemasolevaid teadmisi kombineerides (Jackson, 2010).

Antud töö puhul on sotsiaalse konstruktivismi perspektiiv oluline, sest aitab mõista, miks inimesed vandenõuteooriaid usuvad ning kuidas vandenõuteooriad pakuvad lihtsaid seletusi keerulistele probleemidele. Kuna inimesed loovad enda reaalsust läbi sotsiaalsete kontaktide, siis aitab sotsiaalmeedia gruppides väljendatud arvamuste (sh vandenõuteooriate) uurimine ka mõista, miks inimesed avaldavad sotsiaalmeedia gruppides julgemalt enda arvamusi ning miks nad usaldavad võõraid inimesi internetis rohkem kui eksperte ja arste. Järgmises alapeatükis tutvustan lähemalt vandenõuteooriaid ning nende eesmärke.

1.2 Vandenõuteooriate olemus

Vandenõuteooriad on kõige laiemas mõistes ideed või ideede kogumid n-ö salajaste ja kurjade kavatsusetega gruppide poolt mõjutatud ühiskonnast ja ajaloost (Eliason, 1998). Enamjaolt on nende ideede taotluseks põhjendada inimkonna probleeme või ülekohut abitus positsioonis olivate suhtes, kuid samas püüavad vandenõuteooriad tähendusi anda kõikvõimalikele seletamatuks sündmustele, mille vahel otsitakse ka seoseid, mida ei pruugi üldse olukorras sisalduda (Eliason, 1998).

Adrian Vermeule ja Cass R. Sunstein (2008) tõid välja vandenõuteooriate definitsiooni: püüdlus seletada mingeid sündmuseid või praktikaid viidates võimukate inimeste poolt tehtavatele mahhinatsioonidele, varjamisele, võimu kuritarvitamisele, sealjuures varjates enda tegelikku rolli nendes sündmustes või praktikates. Kuna vandenõuteooriate mõiste on väga lai ning põhimõtteliselt oleks ka jõuluvana eksisteerimine justkui vandenõuteooria, siis tõidki Vermeule ja Sunstein (2008) välja, et enamasti on vandenõuteooriad potentsiaalselt kahjustavad, kuna levitavad valeinformatsiooni teadlikult. Vandenõuteooriad on alusstruktuur valeuskumustest ning samas

kombineerivad valesid ja kahjustavaid tõekspidamisi, mis võivad kahjustada ühiskonda tervikuna (oleneb levikust) või väiksemaid inimgrupe (Vermeule ja Sunstein, 2008).

Juri Lotmani (2006) järgi on vandenõuteooriate koostisosadeks näiteks vaenlase eripära väljendumine, mis võivad sisaldada ohvri jms paradigmasid, ükskõik milline ebameeldiv sündmus vandenõu on varjatud grupeeringu või eliidi pahatahtliku plaani teostamine. Neis on organiseeriv põhimõte põhjuse-tagajärje ja kronoloogilise-loogiliste seoste väljendamine, mis tähendab, et ei jäeta ruumi juhuslikkusele ega kokkusattumustele, vaid nähakse sotsiaalselt tähenduslike sündmuste omavahelisi seoseid vandenõu kaudu (Lotman, 2006). Vandenõuteooriate tähendust juhib eeldus, et vandenõulased suudavad enda kurjasid plaane varjatult ellu viia, mis omakorda toob kaasa reaalsed kannatused ning sündmused (Lotman, 2006). Lisamaks vandenõuteooriale autentsust kogutakse n-õ vandenõutõendeid, mida on võimalik justkui tõestusmaterjalina kasutada vandenõulaste koletuid tegevusi paljastamaks, mille käigus põimitakse kokku omavahel justkui kokkusobimatud sümbolid või diskursused (Lotman, 2006). Vandenõuteooriad loovad kujutelmakonfliktist, kus vastast (eliiti või varjatud grupeeringut) tajutakse korrumpeerununa või amoraalsena, kus kompromisside leidmine või arutellu astumine on välistatud (Lotman, 2006).

Vandenõuteooriatele on iseloomulik n-õ varjatud kurjuse poleemika ning vandenõude põhituumaks on püüd kirjeldada või seletada kurjust (Barkun, 2006). Vandenõus pahaaimamatute inimeste vastu süüdistatakse enamasti omakasupüüdlikkude grupeeringut, mille all peetakse silmas n-õ eliiti, kes tegutseb enamasti varjatult (Barkun, 2006). Vaktisiinikommunikatsiooni kontekstis peavad vandenõuteoreetikud omakasupüüdliku grupeeringu all silmas enamasti valitsust, meditsiinisüsteemi ning samuti suuri farmaatsiaettevõtteid (Jolley ja Douglas, 2014). Olukorras, kus informatsioon muutub, nagu näiteks koroonaviiruse kontekstis, siis võib algne vandenõuteooria tõeks osutuda ja eriti hea levik on vandenõuteooriatel, millel on tõepõhi all ning millesse on vale puudumine kokku põimitud.

Vandenõuteooriate keskmes on mõtteviis, et „asjad ei ole päriselt nii nagu tunduvad“ (Goertzel, 1994). Vandenõuteooriates sisalduvad narratiivid teevad info ülekülluse ajastul huviäratavaks asjaolu, et need pakuvad lihtsamalt hoomatavaid seletusi keerulistes situatsioonides (Madisson ja Ventsel, 2021). Hea kasvulava on näiteks kasvõi praegune pandeemia olukord, kus valitseb täielik info üleküllus, mida WHO nimetas ka 2020. aastal infodeemiaks (Managing..., 2020).

Vandenõuteooriatega käib kaasas ka pidev paranoia, mis paneb inimesi kahtlema situatsioonide juhuslikkuses – vandenõuteoreetikute jaoks on teatud olukordade või sündmuste vahel seos (Barkun, 2003). Vandenõuteooriatele tuginev maailmavaade juhindub ideest, et kõik toimub kindla plaani alusel ning kokkusattumusi ei eksisteeri (Barkun, 2003). Näiteks näevad vandenõuteoreetikud praeguses pandeemias, et valitsus soovib n-ö sundvaktsineerimist teha, sest inimestele ei ole piisavalt vaktsiine süstitud ning vaktsiini kogused on üleliigsed (Telegram, 2021). Räägitakse ka vaktsiiniplaanist, mille mahtudest ei ole kinni peetud ehk 75% riigi elanikkonnast peaks olema vaktsineeritud, kuid tuuakse välja asjaolu, et kui nii laialdaselt vaktsineeritakse, siis peaks tekkivate vaktsiinikahjude eest keegi vastutama, kuid vastutust ei soovi võtta vaktsiinitootjad ega riik (Telegram, 2021).

Vandenõuteooriate uurimine on vajalik, sest nii saab parema pildi, millised narratiivid seoses koroonavaktsiinidega levivad, et kas juba praeguses kommunikatsiooni puuduseid kõrvaldada või tulevikus neid vältida. Analüüsis toetun Madissoni ja Ventseli (2020) mudelile vandenõuteooriates peituvate strateegiliste narratiivide kirjeldamiseks, mida tutvustan järgmises alapeatükis.

1.3 Strateegilised narratiivid

Narratiivide abil saab esile tuua autori kavatsusi ja sihti, osutada aja tähtsusele (mis oli, mis on ja mis võib järgmiseks juhtuda) ning seostada omavahel sündmuseid, mis tegelikult ei pruugi omavahel üldse seoses olla (Coulter ja Smith, 2009). Fiktsionaalse ja strateegilise narratiivi erinevus on see, et fiktsionaalne narratiiv on enamasti välja mõeldud, kuid mõjub usutavalt ning see esineb tavaliselt ilukirjandustekstides. Nendes narratiivides esinevad tegelaskujud, kes jutustavad oma loo (Appel, 2008). Ühesõnaga on fiktsionaalsed narratiivid muinasjutulised (ehk on siiski aru saada, et tegemist on jutustusega), mis omakorda võivad vastata päris elulisusele, kuid võivad olla ka täiesti utoopilised. Strateegilised narratiivid seevastu aga põhinevad reaalsuses toimuvatel sündmustel, mida narratiivi autor püüab enda nägemuse või eesmärkide kohaselt töödelda, et saavutada endale meelepärane tulemus või vastav reaktsioon (Miskimmon, O' Loughlin ja Roselle, 2014).

Strateegilises narratiivides käsitletakse narratiivide kommunikeerijaid toimijana, aga erinevus on selles, et strateegilised narratiivid luuakse ühisele arusaamale minevikust, olevikust ja tulevikust

inimeste käitumise või otsustega manipuleerides (Miskimmon, O' Loughlin ja Roselle, 2014). Koroonaviiruse pandeemia kontekstis on see oluline, sest inimesed tahavad saada informatsiooni, mis on lihtne. Meditsiiniline info ei ole tihti peale kergesti hoomatav, mistõttu inimesed pöörduvad lihtsakoelisemate allikate poole, milleks võivad olla näiteks Facebooki grupid või arutelud sotsiaalmeedias. Strateegilisi narratiive iseloomustab autorile sobiv tähendusloome ning samuti on nende narratiivide taga kindel kavatsus muuta tähendusi meie minevikust ja tulevikust ning seeläbi muuta ka meie käitumist (Madisson ja Ventsel, 2021).

Strateegiliste narratiivide läbi vandenõuteooriate kirjeldamine on suhteliselt uus, seega on Eestis sellise lähenemisviisiga uurimistöid veel vähe. Varasemalt pole uuritud autori teada eestikeelsetes Facebooki gruppides levivate koroonavaktsiinidega seotud vandenõuteooriate strateegilisi narratiive. Värske Madissoni ja Ventseli (2021) artikkel analüüsib RT ja Sputniku meediakanalite koroonaviirusega seotud uudislugusid strateegiliste narratiivide abil. Sel aastal uurisid Madisson ja Ventsel (2022) ka Covid-19 pandeemiaga seotud vandenõuteooriaid, mis on Balti riikides levinud läbi globaalse perspektiivi, analüüsides lihtsasti kätte saadavaid vandenõuteooriaid internetis, mis kerkisid esile läbi otsingumootrite või sotsiaalmeediaplatvormide. Kadri-Ann Mägi (2020) uuris enda magistritöös anonüümsete kogemuslugude rolli vaktsiinivastases kommunikatsioonis. Mägi (2020) leidis, et ka kogemuslood, mida jagatakse näiteks soovist teada anda või lohutada, pööratakse vaktsiinivastaste poolt lugejate veenmiseks vaktsiinide ohtlikkuses ning ka inimeste umbusalduse süvendamiseks meditsiinisüsteemi vastu. Jolley ja Douglas (2014) uurisid vaktsiinivastaste vandenõuteooriate mõju ning selle seost hiljem vaktsineerimisest keeldumise vahel. Nad leidsid, et vandenõuteooriatel on tugev mõju inimeste käitumisele (uskujad ei läinud vaktsineerima) ning inimesed, kes vandenõuteooriaid usuvad, ei usalda teadlaseid, meditsiinitöötajaid jt ametivõime (Jolley ja Douglas, 2014). Shahsavari, Holur, Wang jt (2020) uurisid, kuidas vandenõuteoreetikute poolt kasutatavad narratiivid mõjutavad inimeste suhtumist pandeemiasse ning selle levikusse ja ka kuidas narratiivide abil saaks valeinfo levikut takistada. Nad leidsid, et vandenõuteooriatesse uskumine tõi kaasa ka päriselulisi sündmuseid nagu näiteks rünnati Ameerikas elavaid aasialasi, kuna arvati, et nemad on koroonaviiruse levikus ning tekkes süüdi, lisaks erinevad demonstratsioonid valitsuse kehtestatud piirangute vastu (Shahsavari, Holur, Wang jt, 2020)

Semiootikud lisasid strateegilistele narratiividele -toimijate jagatud mineviku, oleviku ja tuleviku tähendusväljale (Miskimmon, O' Loughlin ja Roselle, 2014) – semiootilise mõõtme, mille aluseks on Umberto Eco (2005) mudellugeja ning mudelautori konseptsioon. Eco (2005) peab mudellugeja all silmas teksti lugemise strateegiat või ka reeglistikku, mis tähendab, et autor koostabki teksti mudellugejale, kes omakorda tõlgendab seda autori planeeritud tähendusväljal, kuid lugeja peab jagama ühist sõnavara ning väljenduslaadi. Mudellugeja võib mõtestada loodud narratiivi autori loodud strateegia kohaselt ning autor samuti oletab, et narratiivi tarbija oleks autorile võimalikult sarnane ning samuti peegeldab tekst autorit ennast (Eco, 2005).

Eco mudeli põhjal saab tekstist otsida väljenduvald kavatsusi, ilma autori tegelike kavatsusi uurimata: tekstis väljenduvald eesmäärke vaadeldakse auditooriumi seisukohast (Madisson ja Ventsel, 2020). Kuna sotsiaalmeedias on keerulisem tuvastada narratiivi algset autorit, siis lähtun analüüsis Madissoni ja Ventseli (2020) mudelist, kuhu on põimitud mudelautori konseptsioon koos narratiivi loonud või levitaja tegelik autor kui ka sotsiaalmeedias võimendaja lähtudes ideest, et mõlemat ühendavad strateegilise narratiivi puhul ühised eesmärgid, mis omakorda väljenduvad ka tekstis. See annab võimaluse analüüsida teksti autorit, kelle jaoks võivad narratiivi leviku tagajärjed olla kasulikud ning samuti ka auditooriumi, kes neid eesmäärke teenivad (Miskimmon, O' Loughlin ja Roselle, 2014).

Minu uurimuse kontekstis on strateegilised narratiivid olulised, kuna need aitavad mõista, milliseid lugusid inimesed vaktsiinide kohta jagavad, milliseid narratiive kasutatakse inimeste mõjutamiseks, et nad näiteks ei läheks vaktsineerima ja samuti aitab kaardistada millised vandenõuteooriad peamiselt uuritava perioodil analüüsitavates gruppides levisid.

Mõistagi mängivad suurt rolli vandenõuteooriate levikus internetiajastu ning digitaliseerimine, samuti ka sotsiaalmeedia ning kaasaegne infoühiskond. Kuidas täpsemalt internet ja sotsiaalmeedia vandenõuteooriate levimist võimendavad, selgitan järgmises alapeatükis.

1.4 Internet ja sotsiaalmeedia vandenõuteooriate võimendajana

Mari Suits kirjutas enda 2012. aasta vandenõuteooriate teemalises magistritöös, et vandenõuteooriate laias levikus on suur roll olnud meedial ning Steve Clark leidis juba 2007.

aastal, et internet on aidanud kaasa vandenõuteooriate leiemale levikule. Viimasel kümnendil (nt Madisson ja Ventsel (2021), kes on keskendunud internetis levivatele teooriatele ning nt Butter ja Knight (2020), kes on tegelenud sotsiaalmeedia levivate vandenõuteooriate uurimisega) on täheldanud, et internet on kõige tähtsam kanal, mille kaudu vandenõuteooriad levivad. Interneti mõju vandenõuteooriate laiale levikule ning teooriate omaks võtmisele on olnud väga suur veel nt Ballinger 2011, Bergmann 2018, Suits 2012, Soukup 2008.

Kuna uued kommunikatsioonitehnoloogiad kiirendavad info tarbimise protsessi, siis vandenõuteoreetikute või kahtlustajate kontekstis loob see uusi infokilde, kuna info edasikandjad võivad infot oma äranägemise järgi kohandada (Suits, 2012). Olukorda iseloomustab ka info üleküllus, kus infotarbijatel on justkui liiga palju, kuid samas ka liiga vähe informatsiooni (Fine ja Ellis, 2010), mis loob viljaka pinnase faktide, kuulujuttude ja väärinformatsiooni segunemiseks. Sama kehtib ka praeguses pandeemias: kui inimesed tajuvad, et nad ei saa nt valitsuselt piisavalt infot vaktsiinide kohta, hakkavad ka erinevad vandenõuteooriad kiirelt levima (Jamison, Broniatowski jt, 2020).

Interneti tõttu on enneolematult suurenenud ka vandenõuteooriate auditoorium, kuna internetikeskkond on niivõrd suure globaalse mahuga (Suits, 2012). Vandenõuteooriad on praeguses kultuuris suutunud saada igapäevaelu osaks, et erinevate spekulatsioonide kaudu püüda pidevalt ja kiiresti muutuvat maailma mõista (Knight, 2002). Globaliseerumisega kaasnevate muutustega on vandenõuteooriate ja ülemaailmse vandenõu ohvristamise tundmus muutnud normaalseks ja tavapäraseks argiellu suhtumiseks (Knight, 2002).

Võrgukogukonnad on hakanud suuremat rolli mängima inimeste meditsiiniliste kaebuste kohta informatsiooni otsimises, sest arsti ja patsiendi suhe on ajas muutunud. Võrgukogukondade all mõistetakse nii sotsiaalmeedias kui ka väljaspool sotsiaalmeediat tegutsevaid gruppe, foorumeid (nt oma ette olevad foorumid Perekool, Buduaar jne). Patsientidel on võimalik uurida enda sümptomitele vastavaid diagnoose, raviviise ning ka võimalike kõrvaltoimete kohta enne kui nad arstiga konsulteerivad (Mägi, 2020).

Suur osa infovahetusest käib praegu foorumites ning sotsiaalmeedias, kus jagatakse tihti terviseandmeid enda või oma lähedaste kohta ning nii küsitakse kui ka antakse nõu terviseprobleemidele (Mägi, 2020). Internetigruppide poole pööratakse tihti eesmärgiga saada teadmisi, vastuseid diagnoosi, haiguse või ravi puututavatele küsimustele, mida tavaliselt arstilt

peale diagnoosi saamist küsitakse (Oerle, Mahr ja Lievens, 2016). Kui arstilt ei saada nendele küsimustele vastust, pöörduakse võrgukogukondade poole, sest seal võib olla inimesi, kellel või kelle lähedastel on sarnane diagnoos (Oerle, Mahr ja Lievens, 2016).

Gruppide või foorumite kasutajad on end kurssi viinud erinevate ravimeetoditega ning oskavad infot võimalike kõrvaltoimete kohta jagada (Oerle, Mahr ja Lievens, 2016). Siinkohal on taaskord minu uurimuse kontekstis oluline mõista, et inimesed pöörduvad võrgukogukondade poole, kuna tunnevad ebapiisava informatsiooni kättesaamist arstide poolt või kui ongi tekkinud mõned kõrvaltoimed, siis arstid ei võta neid võib-olla kohe kuulda. Inimesed võivad tunda, et neid ei mõisteta, mistõttu suunduvad mõttekaaslasid otsima näiteks Facebooki gruppidesse või foorumitesse, mis on suunatud vaktsiinide kõrvalmõjude arutelule.

1.4.1 Tähelepanu püüdmise strateegiad

Auditooriumi haldamise ja piiramise strateegijaid on kirjeldanud Eden Litt ja Eszter Hargittai 2016. aasta uuringus, kus selgus, et auditooriumi püüdmise strateegiatena kasutatakse kombinatsioone sotsiaalsetest (nt kogukonnatunde suurendamine) ja tehnoloogilistest (nt postituste ajastamine või algoritmide soosimine) strateegiatest.

Liisi Maria Muuli, kes uuris enda 2017. aasta bakalaureusetöös Eesti *youtuber*'eid tõi välja, et terviklik jälgijaskond või auditoorium on alatahava hoomamatu. Sel juhul keskenduvad mikrokuulsused oma käitumise, profiili ja sisu loomisel sageli sellele, milline on nende jaoks ideaalne auditoorium (Muuli, 2017). Ideaalne auditoorium on tihtipeale peegelpilt sisuloojast ehk vaatajatena nähakse sisuloojale sarnaseid inimesi (Muuli, 2017). Seega suunatakse sisuloome ideaalsele auditooriumile ning kõrvale jäetakse reaalne auditoorium, kes võiks antud juhul videosid päriselt vaadata või huvi tunda. Samale asjaolule juhib tähelepanu ka Umberto Eco (2005) enda mudellugeja idees, kus lähtutaksegi teksti või sisuloomes sellest, et auditoorium on olemuselt sarnane või sarnaste vaadetega sisuloojale.

Auditooriumi suurendamiseks ning tähelepanu pälvimiseks kasutatakse erinevaid tähelepanu püüdmise viise (Muuli, 2017). Põhiliselt saab välja tuua erinevat tüüpi sisu vaheldamise, auditooriumiga suhtlemise ja turvalise keskkonna loomise, läbi teatavate stiilielementide (nt siseringi naljad). Auditooriumini jõudmiseks ja tähelepanu püüdmiseks pööratakse tähelepanu ka detailidele nagu näiteks märgistatakse postitusi teatud märksõnadega või kasutatakse teatud märksõnu, sobivat keelekasutust ja postituste ajastamist (Litt ja Hargittai, 2016). Antud viise kasutades saab auditoorium lihtsamini samastuda ja on võimalus saada püsijälgijaid, kes moodustavad kogukonna (Litt ja Hargittai, 2016).

Kristel Kaljuvee (2015), kes uuris enda bakalaureusetöös Eesti sotsiaalmeedias rakendatavaid tähelepanu püüdmise strateegiaid, leidis, et tähelepanu köitmiseks kasutatakse ka loodava sisu maksimaalselt kättesaadavaks muutmist ehk jagatakse näiteks teistel sotsiaalmeedia kanalitel enda loodud sisu või jagatakse edasi teiste loodud sisu. Samuti püütakse loodavat sisu visuaalselt või tekstiliselt atraktiivseks muuta ja püütakse ka auditooriumit kaasata läbi erinevate üleskutsete (Kaljuvee, 2015). Näiteks püüd arutelu postituste all kommentaariumis luua või postituses mõne retoorilise küsimuse esitamine, mis võib panna inimesi kaasa mõtlema.

Helen Mihelson tõi enda magistrisöös (2014) välja viisid, kuidas ajakirjandus läbi teksti tähelepanu püüab. Mihelsoni (2014) välja, et selleks et sõnum ärgitaks lugejas tähelepanu, peab kõik sõnumi tugevad küljed selle välises vormis esile tooma. Seda saab teha nii teema, lähenemisviisi, sõnaliste kui ka visuaalsete võtete kaudu (Mihelson, 2014).

Enamasti peetakse kommunikatsiooni eesmärgiks info vahetamist, kuigi edastatud sõnumi abil saab vaadelda vastuvõtja mõtlemist, suhtumist ja auditooriumi tegevust mõjutada (Kasik 2007). Kasik (2007) märgib, et üks otsesemaid mõjutuvahendeid on sõnade valik, mis tekitavad vastuvõtjas mingisuguseid teisiti mõistetavuseid ehk konnotatsioone. Mihelsoni (2014) järgi ei ole mõjukas ainuüksi sõnumi sisu, vaid ka kõla abil, kuna tekst äratav rohkem tähelepanu, kui see on meelde jäävamalt kirjutatud. Kasik (2007) nentis, et koos tavalise retoorikaga arenes lisaks analüüs kõnekujundite kasutamisest tekstis, millega üritati sõnumi vastuvõtja poolehoidu pälvida või huvi tekitada. Kõnekujundid lisavad tekstile juurde vaheldust ning muudavad teksti läbi erinevate sõnamängude mitmetähenduslikuks (Kidron, 2010). Samuti on mõjutamise kohapeal oluline

märkida, et sõnumi koostaja valib võrdlusaluse eelkõige suhtumise väljendamiseks ning käsitletavale teemale vastavalt.

Inimestele, kes kahtlevad vaktsiinide ohutuses, on Facebooki grupid n-ö turvaline keskkond ning samuti ka kogukond, kus inimesed jagavad samu kogemusi ja samastuvad üksteise kogemuslugudega. Lisaks on see siiski soodne keskkond ka neile, kes soovivad levitada infot, mis ei vasta tõele või mida pole teaduslikult tõestatud enda eesmärkide saavutamiseks.

1.4.2 Vaktsiinikommunikatsioon

Vaktsiinikommunikatsioon on kompleksne teema, kuna hõlmab paljusid erinevaid aspekte: kampaaniad, vaktsiinides kahtlemist, vaktsiinide uurimuste tulemuste teaduskommunikatsiooni, vaktsiinide usaldusväarsust, inimeste suhtumist vaktsiinidesse, vaktsiinivastaseid, riigipoolset rahastust, meediakajastust jne (McKinnon ja Orthia, 2017). Meediakajastus (n-ö uue ja traditsioonilise meedia) on võtmeelement teadlaste vaktsiinikommunikatsioonis ning samuti on selleks ka näiteks Facebook (McKinnon ja Orthia, 2017).

2013. aastal uurisid Kanada veebiväljaannete (CBC, National Post, Journal de Montreal jne) Facebooki kommentaare seoses leetrite puhanguga, nad leidis et vaktsiinipooldajad olid kommentaarides vähemuses ning pooldajad püüdsid vastastele selgitada sotsiaalsest vaatest, kuidas vaktsineerimine on kasulik (karja immuunsuse tekkimine, haiguse leviku vähendamine), samuti püüdsid pooldajad ümber lükata väärraid väiteid vaktsiinide kohta (Pereira, Quach, Dao jt, 2013). Kommenteerijad, kes olid vaktsiinivastased, põhjendasid vaktsineerimisest loobumist isiklike põhjustega ning vältisid sotsiaalseid aspekte, rõhutades pigem enda umbusaldust vaktsiinitootjate osas (Pereira, Quach, Dao jt, 2013). Pereira ja ta kaasuurijad leidsid (2013), et vaktsiinivastaste kommentaare oli ebaproportsionaalselt rohkem kui vaktsiinipooldajate omi. Sellises olukorras võib inimestele justkui tunduda, et vaktsiini kõrvalmõjusid ja üldist ebaõiglust vaktsiinide ümber on ka rohkem, sest lihtsalt rohkem inimesi võtab sel teemal sõna. Samuti on siin ohukohaks ka see, et inimeste arvamusi kujundab sotsiaalmeedias nähtu ning ka informatsioon, mille tausta ei kontrollita (Xiong ja Liu, 2014).

Lisaks on see ka väga delikaatne teema, kuna inimesed, kelle lastel, lähedastel või endal on tekkinud vaktsiini tõttu tüsistused, tunnevad et neid ei võeta kuulda, mistõttu peakski vaktsiinikommunikatsioon olema mitmekülgne ning probleemile väga peenetundeliselt lähenema (Ihlen, Toledano ja Just, 2021). Meditsiini valdkonna pingutustest ja vaktsiine toetavatest kampaaniatest hoolimata on vaktsiinides kahtlemine siiski rahvatervise seisukohast murettekitav. Vaktsiinikommunikatsiooni polariseerumise tõttu ei ole suudetud luua toetavat keskkonda kahtlejatele, kes end vabalt tunneksid ja oleksid nõus meditsiinitöötajate, viroloogide või antud valdkonna spetsialistidega arutellu astuma.

1.4.3 Varasemad COVID-19 vandenõuteooriate uuringud maailmast

COVID-19 pandeemiat on 2022. aastaks juba suhteliselt põhjalikult uuritud ning uuringud COVID-19 pandeemiaga seotud vandenõuteooriate osas käivad siiani. Näiteks on põhjalikult kaardistatud USA-s pandeemiaga seoses levinud vandenõuteooriad, kus leiti, et uue vaktsiinitehnoloogia kasutuselevõtt tekitas inimestes umbusaldust, kuna tundus, et seda tehnoloogiat ei ole piisavalt põhjalikult uuritud. Lisaks leidsid Romer ja Jamieson (2020), et vandenõuteooriatesse uskumine ennustab vaktsiinides kahtlemise (enamasti on vandenõuteoreetikud ka vaktsiinide umbusaldajad) ning seda teadmist saaks efektiivselt kasutada ennetustegevuseks ehk vaktsiinikommunikatsiooni tõhustamiseks.

Pummerer ja ta kolleegid (2022) uurisid, millised sotsiaalsed mõjud on COVID-19 vandenõuteooriatel. Kuna vandenõuteooriad on ka meedias palju kajastatud ning sel teemal on olnud ka avalikkuses tugev arutelu, leidsid Pummerer jt (2022), et sellel on olnud negatiivne mõju, mis on omakorda inimeste käitumist mõjutanud ehk tekitanud kahtluseid ja koroonavaktsiinidest keeldumist. Ka leidsid Pummerer jt (2022), et vandenõuteooriatesse uskumine vähendas valitsuse usaldamist, valitsuse kehtestatud piirangute vajalikusse uskumist ning ka sotsiaalset kaasatust (mis tähendas selles kontekstis riskigruppidesse kuuluvate inimeste aitamist ehk vaksineerimist).

Karen M. Douglas uuris 2021. aastal, millised vandenõuteooriad sotsiaalmeedias levima hakkasid ning täheldas, et esimeste COVID-19 uudiste ilmumisega kaasnes kohene reaktsioon ka sotsiaalmeedias, kus hakkasid kohe levima teooriad sellest, kuidas viirust pole olemas, see on

valitsuste kokkumäng ja sabotaaž maailma elanikkonna vähendamiseks. Samuti levisid teooriad sellest, kuidas viirus on tegelikult bioloogiline relv, mis valmistati Hiina meditsiinitööstuse poolt (Douglas, 2021). Ebakindlus tuleviku osas ning paanika panid inimesi olukorra kirjeldamiseks põhjendusi otsima, kuid informatsioonipuuduse tõttu andis see palju ruumi väärinformatsiooni levikuks, sest inimesed olid kohati ka n-ö infonäljas teaduslike põhjenduste järelle (Douglas, 2021).

2. UURIMISKÜSIMUSED

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on kirjeldada Covid-19 vaktsiinidega seotud vandenõuteooriaid ning strateegilisi narratiive eestikeelsetes Facebooki gruppides „Ravimite ja vaktsiinide kõrvaltoimed“ (17,6 tuhat liiget) ning „Ei vaktsineeri, pange või vangi“ (1,7 tuhat liiget). Lisaks toon töös konkreetsemalt välja eelnimetatud Facebooki gruppides levivaid vandenõuteooriaid.

Tööd alustades lähtusin Karen M. Douglase (2021) eeskujul eeldustest, et sotsiaalmeedia on kiirendanud vandenõuteooriate levikut ning seetõttu käivad ka vandenõuteooriates n-ö rohkem ajaga kaasa või on kohati ajast ees, ehk kui informatsiooni mõnes vaktsiinidega seotud nähtuse kohta ei ole veel kätte saada, mõeldakse seletus ise välja. Samuti eeldan Madissoni ja Ventseli strateegiliste narratiivide käsitlest (2020), et narratiivid püüavad konstrueerida tuleviku sündmuseid ettenägelikult, teadmata, mis tulevikus tegelikult juhtuda võib.

Uurimisküsimused keskenduvad vandenõuteooriate ülesehitusele ning kirjeldamisele. Samuti huvitab mind, milliseid strateegilisi narratiive postitustes rakendati ning milliseid tähelepanu pöördumise võtteid kasutati.

Uurimisküsimused:

1. Kuidas konstrueeritakse eestikeelsetes Facebooki gruppides „Ravimite ja vaktsiinide kõrvaltoimed“ ning „Ei vaktsineeri, pange või vangi“ koroonavaktsiinide kohta käivaid vandenõuteooriaid?
2. Millised on sotsiaalmeedia postitustes väljenduvad strateegilised narratiivid?
3. Millised on peamised tähelepanu pöördumise võtted?

3. METODOLOOGIA

Covid-19 vaktsiinidega seotud vandenõuteooriate kaardistamiseks ja praeguse olukorra kirjeldamiseks eesti keelsetes vaktsiinivastastes Facebooki gruppides rakendasin kvalitatiivset uurimismeetodit, võttes analüüsi aluseks Madissoni ja Ventseli (2020) semiootilise strateegiliste narratiivide mudeli. Kvalitatiivne uurimistöö aitab mõista ja uurida inimeste arvamusi, millest tulenevalt või millele vastavalt nad ka käituvad.

3.1 Uurimismeetod

Uuringu eesmärk on teada saada, millised koroonavaktsiinidega seotud vandenõuteooriad levivad eestikeelsetes Facebooki gruppides ning kuidas vaktsiinidega seotud narratiive konstrueeritakse; millised on mõjutusmeetodid, mida rakendatakse, kuidas tähelepanu püütakse ning mis on tekstis väljendatud eesmärgid. Eesmärgi saavutamiseks toetusin kvalitatiivsele uurimismeetodile, mis on sobiv uurimaks sotsiaalseid kogemusi ning mis annab võimaluse uurida miks ja kuidas mõni sotsiaalne nähtus aset leiab (Laherand, 2008). Lisaks aitab kvalitatiivne uurimismeetod paremini mõista inimeste tõlgendusi, arusaamu ja ka kogemusi (Laherand, 2012).

Kuna vandenõuteooriate uurimine on nende uskujate loodud reaalsuse mõista püüdmine, ehk mõistmine miks või kuidas inimesed postituste sisuga kaasa lähevad (Madisson ja Ventsel, 2020), siis sain kvalitatiivse uurimismeetodi abil uurida, kuidas uskujad konstrueerivad enda uskumusi vaktsiinide tõhususe, ohutuse ja valitsuse kavatsuste ümber, nagu uurisid nt Jolley ja Douglas (2014).

Madisson ja Ventsel (2020) tõid Umberto Eco raamistikust (2005) lähtuvalt välja viis kodeerimisviisi, kuidas strateegilisi narratiive analüüsida. **Põhisõnastik ja keelekasutus** – vajalik, et sihtauditooriumile oleksid tekstides sisalduvad sõnad, sündmused, toimijad ja pärisnimed olema auditooriumile tuttavad (Madisson ja Ventsel, 2020). Sõnade valik määrab ära teksti lahti mõtestamise strateegia (Madisson ja Ventsel, 2020). **Retoorilised ja stilistilised valikud** – lugeja peaks suutma tuvastada nii kujundlikke väljendeid lisaks ka enda spetsiifiliste või stiililiste konnotatsioonidega (Madisson ja Ventsel, 2020). Sõltuvalt sõnumi sihtrühma iseloomust, peaks strateegiline narratiiv sisaldama viiteid auditooriumis domineerivale keelekasutusele nagu samuti

näiteks slängile, metafooridele, mida auditoorium ühtselt mõistaks (Madisson ja Ventsel, 2020). **Järeldused tavapärastest stsenaariumidest, mis määravad narratiivis osalejate tegevusraamistiku** – antud kontekstis käitumisraamid on kognitiivsete teadmiste elemendid ning “maailma” esitlemise viis ehk kuidas me tajume situatsioone, keeleliselt mõistame ja millised on tegutsemisviisid (Madisson ja Ventsel, 2020). **Intertekstuaalsed valikud** – mudellugejat luues, peab autor arvesse võtma auditooriumi lugemiskogemust ning erinevate žanride tundmist. Sellised narratiivid on loodud kindlamale kultuurilise kompetentsiga auditooriumile, milles ei tohi žanreid omavahel segada (Madisson ja Ventsel, 2020). **Ideoloogilised valikud** – lugeja väärtushoiakutele ning ideoloogiale toetumine erinevate tekstivõtetega. Näiteks teatavate väidete juurde lisamine, et usaldusvärsust suurendada või lugejat maailmavaatelistel ideedel juhatada (Madisson ja Ventsel, 2020).

Kasutasin bakalaureusetöö esimeses etapis strateegiliste narratiivide analüüsiks Madissoni ja Ventseli semiootilist mudelit (2020), mis seob omavahel kokku Umberto Eco (2005) mudellugeja konseptsiooni Miskimmoni, O’Loughlini ja Roselle’i (2012) narratiivide uurimismeetodiga. Kasutasin mudelit valimil, milleks olid kahe vaktsiinivastase Facebooki grupi postitused 2021. aasta augustist kuni detsembri lõpuni, kuna augustist hakkasid kehtima koroonaviiruse leviku tõkestamiseks piirangud ning detrembriks oli kogutud piisav empiiriline materjal ja saavutatud küllatumpunkt ehk rohkem uusi empiirilisi teadmiseid ei lisandunud. Postitusi analüüsisin MaxQda programmiga, kuna see hõlbustas andmemassi läbitöötamist ning kodeerimist. Töö järgmises etapis kodeerisin postitused, et vastata esimesele uurimisküsimusele ehk kuidas konstrueeritakse vaktsiinivastaseid vandenõuteooriaid neis kahes grupis.

Andmeanalüüsis kombineerisin deduktiivset ja induktiivset lähenemist ehk teooriast lähtuvat ning avatud kodeerimist, mille käigus tulevad esile tekstis väljenduvad koodid ehk märksõnad või väljendid (Kalmus, Masso, Linno, 2015).

Kvantitatiivse uurimismeetodiga ei saa vastuseid küsimustele, mis puudutavad vandenõuteooriate konstrueerimist või seda, kuidas inimesed vandenõuteooriate põhjal reaalsust loovad. Samuti oleks kvantitatiivse analüüsiga raske analüüsida strateegiliste narratiivide kasutamist vandenõuteooriates ning kuidas narratiive inimeste mõjustamiseks rakendatakse. Seega otsustasin rakendada kvalitatiivset uurimismeetodit ning sellest tulenevalt ka kvalitatiivset sisuanalüüsi, millest annan ülevaate järgmises alapeatükis.

3.2 Kvalitatiivne sisuanalüüs

Uurimisküsimustele vastuse saamiseks analüüsin vaktsiinivaste vandenõuteooriate postitusi. Uurimuse läbiviimisel toetun Veronika Kalmuse, Anu Masso ja Merle Linno (2015) metodoloogia õpibaasis olevale peatükile “Kvalitatiivne sisuanalüüs”. Kvalitatiivse sisuanalüüsi, eesmärgiks on (antud juhul postitustest) leida sõnumite tähendusi, rõhuasetusi, leida seletusi ja vastandlikke seisukohti ning teada saada, kuidas vandenõulased algsete allikate tekste enda poolt moonutavad vajaliku eesmärgi saamiseks (Kalmus, Masso ja Linno, 2015). Kvalitatiivse sisuanalüüsiga saan tekste analüüsida süvitsi ning olulise nüansina ka analüüsida ja mõista sõnumeid, mida tekstis selgesõnaliselt ei väljendata. Tekstiandmete sisu tõlgendamisel kasutasin narratiivanalüüsi ja kodeerimist.

Narratiivne analüüs on hea abivahend mõtestamiseks vaktsiinivastastes gruppides levivates postituste teemasid, ülesehitust, tegelasi, olukordi, kokkuvõtteid ja hinnanguid. Narratiivide abil saab esile tuua autori kavatsusi ja sihti, osutada aja tähtsusele (mis oli, mis on ja mis võib järgmiseks juhtuda) ning seostada omavahel sündmuseid, mis tegelikult ei pruugi omavahel üldse seoses olla (Coulter ja Smith, 2009).

Seetõttu kasutangi vandenõuteooriate kirjeldamisel strateegilist narratiivianalüüsi, uurimaks vaktsiinivastaste vandenõuteooriate eesmäärke ja kuidas vaktsiinidega seotud narratiive üldse konstrueeritakse. Sotsiaalmeedias saavad kasutajad kirjutada seda, mida soovivad ehk nende arvamused ja mõtted jõuavad inimesteni ilma vahendaja(de)ta (Orgse, 2018).

Saadud informatsiooni kodeersin digitaalselt kasutades kodeerimisprogrammi MaxQDA. Töös rakendatud koodipuu on leitav töö lõpust (vt Lisa 1). Kodeerimine aitab postitusi kokku võtta ning neis sisalduva info lühikeste koodide (märksõnade) alla panna (Laherand, 2008) ehk lahutasin postitustes sisalduva info osadeks, mida hiljem analüüsisin ja süstematiseerisin. See sobis püstitatud uurimisküsimustele vastuste leidmiseks, sest aitas infotöötlust hõlbustada ja kiirendada.

Ülevaate, mida ma täpsemalt Facebooki gruppides oleavte postituste puhul analüüsin, annan järgmises alapeatükis.

3.3 Valim

Valimi moodustamisel kasutasin mittetõenäosuslikke valimeid (Patton, 2002), kuna postituste väljavõtt gruppidest ei olnud juhuslik, siis iga postitus ei pruukinud vastata minu sätestatud kriteeriumitele ning samuti ei pidanud igal postitusel olema võrdne võimalus valimisse sattuda. Seega postituste valimine valimisse ei olnud juhuslik, sest soovisin analüüsida postitajapoolset kommentaari.

Valimisse kuuluvate postituste kriteeriumiks oli see, et oleks olemas tekstisisu. Samuti lähtusin postituste analüüsimisel peatükis “Vandenõuteooriate olemus” (vt peatükk 1.2) välja toodud vandenõuteooriate aspektidest ehk valimisse kuulusid postitused, milles esinesid peatükis välja toodud tunnused. Postitused, mille juures oli audiovisuaalne sisu, ei kuulunud enam valimisse, sest videoid on koos postitusega raskem analüüsida, kuna seal on lisaks audio analüüsile vaja rakendada ka pildi analüüsi. Lisaks puudus postitustel, milles videosid jagati postitaja omapoolne kommentaar. Valimisse ei kuulunud ka postitused, kus oli näiteks postitajapoolne kommentaar ja link, sest nii oleksin pidanud ka lingis sisalduvat informatsiooni analüüsima. Sotsiaalmeedia postitusi kogudes jälgisin, et postitus vastaks minu seatud kriteeriumitele. Tekstid kopeerisin ühte faili ja järjestasin kuupäevaliselt.

Analüüsitavateks gruppideks valisin järgmised: „Ravimite ja vaktsiinide kõrvaltoimed“ (17,6 tuhat liiget) ja „Ei vaktsineeri, pange või vangi“ (1,7 tuhat liiget). Valisin antud Facebooki grupid, kuna need olid avatud ning neis toimus kõige aktiivsem arutelu vaktsiini teemadel, mis väljendus postituste sageduses, mahus ja grupide üldises aktiivsuses, mistõttu leidsin, et nii saaksin parema ülevaate levivatest vandenõuteooriatest. Lisaks oli neis rohkem inimesi kui teistes vaktsiinarutelu gruppides. Eelnimetatud gruppidest on 22.05.2022 seisuga üks suletud (“Ravimite ja vaktsiinide kõrvaltoimed”) ning teine grupp on sama kuupäeva seisuga veel avatud, kuid need grupid osutusid valituks, sest nendes on kõige rohkem koroonavaktsiinide teemalisi postitusi ja ka palju grupiliikmeid. Algselt soovin uurida ka kolmandat gruppi „Rahvameditsiin, teadmised ja esiisade tarkused!“ (39,5 tuhat liiget), kuid grupi moderaator keelas grupis vaktsiinarutelu ning lisaks pandi grupp ka lukku, mis tähendab et mitteliikmed ei näe grupi postitusi.

Analüüsitavate gruppide Facebooki postituste kogumise ajavahemik oli 2021. aasta augustis kuni sama aasta detsembri lõpuni, sest augustikuus võeti kasutusele nakkusohutusetõend. Augustis

kestis veel nn. massvaktsineerimine ning gruppidesse kogunes vaadeldaval perioodil pidevalt liikmeid juurde. Näiteks oli oktoobris grupis „Ravimite ja vaktsiinide kõrvaltoimed” 16,8 tuhat liiget, kuid jaanuariks kasvas liikmete arv 17,4 tuhande liikmeni ning aprilliks oli liikmete arv kasvanud 17,6 tuhandeni. Detsembri lõpuni andmete kogumine tagas postituste sisu relevanttsuse, aga esmane monitooring näitas, et aasta lõpuks oli küllastumispunkt (*saturation point*) saavutatud ning uut analüüsimaterjali ei lisandunud.

Rakendasin juhuvalimit, sest nii sain kindlaks määratud mahuga populatsioonit eraldada postitusi juhusliku valiku teel ning sealjuures on igal postitusel võrdne võimalus valimisse pääseda (Õunapuu, 2012). Juhuvalimi koostamisel lähtusin postituste nimekirjast, kuhu olin kogunud analüüsitava perioodi kõik vaktsiinidega seotud vandenõuteooriai tunnuseid sisaldavad postitused. Valimist jäid välja postitused, kus ei olnud lisatud postitaja poolset kommentaari, oli lisatud ainult link artiklile. Samuti jätsin valimist välja kogemuslood, kuna uurijana ei saa ma neid kinnitada või ümber lükata ja seega ei saa kinnitada, kas tegemist on päris looga või vandenõuteooriaga.

Valitud postituste nimekirjast võtsin postitused süstemaatilise väljavõtuga ehk kindla intervalli järel: iga kolmas postitus mõlema grupi puhul (Õunapuu, 2012). Analüüsitavad postitused, mis valimisse kuulusid, ei sisaldanud videosid ega kogemuslugusid, vaid olid postitaja poolt kas ise loodud või tõlgitud. Mõni postitus sisaldas linke, kuid need olid lisatud viidetena, et tekstile autentsust ning usaldusväärsust lisada. Enda isiklikust huvist vaatasin ka mõningad lingid üle, kuid analüüsiks ma neid ei rakendanud. Valimist jätsin välja ainult need postitused, kus ei olnud lisatud postitaja enda poolset kommentaari ehk oli lisatud näiteks ainult link, video, pilt või kus postitaja oli esitanud küsimuse või uurinud teiste kogemuste kohta. Kuna uuritavates gruppides oli postitusi suhteliselt palju, otsustasin rakendada süstemaatilist väljavõttu, sest kvalitatiivuuringu valim on tavaliselt väike ja andmete kogumine lõpetatakse, kui saavutatakse küllastumispunkt ehk teooria seisukohast uut empiirilist materjali enam ei lisandu (Laherand, 2008). Analüüsitava perioodi jooksul kogusin 210 postitust, millest kolmese väljavõtu sammuga jäi valimisse 70 postitust. Töö lõpus (vt Lisa 2) olen välja toonud tabeli, kus on kirjas palju postitusi igas kuus oli. „Ravimite ja vaktsiinide kõrvaltoimete” grupist sattus valimisse kokku 46 postitust ning grupist „Ei vaktsineeri, pange või vangi” 24 postitust (vt Lisa 2). Esimesest grupist sattus valimisse postitusi rohkem, kuna grupis oli rohkem inimesi (17,6 tuhat), mis tõttu oli grupp aktiivsem ning uuritaval perioodil tehti

kokku 130 postitust, kus oli tekstiline sisu. Teises grupis oli 1,7 tuhat liiget, mistõttu oli ka positsusi vähem ning uuritava perioodil tehti 80 postitust, kus oli tekstiline sisu.

Täielikku valimit ma tööle ei lisanud, kuna lähtun internetiuuringute eetikakoodeksist (ECREA koduleht, 2018), mille kohaselt peab internetiuurija tagama valimisse sattunud inimeste anonüümsuse, kui tegemist on identifitseeritavate andmetega. Kuna uurimus on tundlikul teemal, kus jagatakse terviseandmeid, siis pidasin oluliseks eetilist lähenemist. Samuti ei tule postitused lihtsa Google otsinguga välja, mistõttu peaksid autorid siiski olema kaitstud, kuna nende mõtteavaldused ei ole indekseeritud otsinguga avalikult leitavad. Lisaks pole mul valimisse sattunud postituste omanike luba postituste uurimiseks, kuna tegemist on avaliku grupiga ning aruteluruumiga, seega lähtusin uurimuses eetikakoodeksist ning tagan valimisse sattunud postitajate anonüümsuse.

Järgmises peatükis tutvustan uurimuse tulemusi ning toon välja peamised vandenõuteooriad ja välja joonistunud narratiivid.

4. TULEMUSED

Antud peatükis annan ülevaate postitustest välja joonistunud narratiividest COVID-19 vaktsiinide kohta, mis on struktureeritud uurimisküsimustest lähtuvalt. Analüüsis toon välja peamised vandenõuteooriate tunnustega narratiivid ning kuidas neid analüüsitud gruppides konstrueeritakse ja milliseid strateegilisi narratiive lugejate mõjustamiseks rakendatakse. Narratiivid jaotasin viide suuremasse alapeatükki. Tulemusi ilmestan lõikudega postitustest ning parafraseeritud postituste väljavõtu lühendamisel kasutan märgistust „/---/“.

4.1 Narratiiv 1: „Varjatud tõde“

Antud alapeatükki koondasin narratiivid, milles väljendusid klassikalistele vandenõuteooriatele (vt peatükk 1.2) kohaselt tõe paljastamine, rahvale valetatamine ning arusaam, et narratiivide koostajate käes on tegelik informatsioon, mis tagatubades toimub. Tõe paljastamine väljendus nt selles, et meditsiin ja valitsus on farmaatsiatööstuse poolt kinnimakstud; et tõelised andmed on salastatud; et vaktsiin toimib geenimuundajana, sest esimest korda võeti laialdaselt kasutusele mRNA tehnoloogia, mida pole teoreetikute arvates piisavalt uuritud ega testitud.

4.1.1 Narratiiv 2: „Vaktsiinid muundavad inimeste geneetikat“

Geenide muundamise narratiiv tuleneb tõenäoliselt sellest, et esimest korda võeti laialdaselt kasutusele mRNA tehnoloogial põhinev vaktsiin ning kuna mRNA on DNA ahela osa, siis ollakse veendunud inim-DNA ahela muutumises, mis omakorda võib nende teooriate kohaselt ka järglastele edasi kanduda. Põhjus, miks mRNA vaktsiinid kasutusele võeti, oli selle efektiivsus toota kehas antikehi ning mis tekitavad rakumälu, et hiljem viirusega nakatumisel oleks läbi põdemine kergem (Bhandari, 2021). Kuna tehnoloogia tuli kasutusele suhteliselt ruttu ning oli läbimurdeline (Harrison ja Wu, 2020), tekitas inimestes vaktsiinitootmise kiirus umbusaldust. Samuti oli vaktsiinide kohta käiv informatsioon keeruline ning kasutas meditsiinilisi ja teaduslikke termineid, mis raskendas inimestel tehnoloogia ning informatsiooni mõistmist. See omakorda

tekitas vajaduse informatsiooni lihtsustamiseks, mida vandenõuteoreetikud teevad teooriate kaudu, kuid sinna lisatakse juurde ka oma nägemus või narratiiv (vt peatükk 1.2, lk 9).

Läbivaks narratiiviks on see, et muudetud genoomiga inimesi saab lihtsamalt jälgida ning kontrollida ja vaktsiin ongi sellel eesmärgil välja töötatud.

/--/ Parasiidid vaktsiinides, et teha inimestest hübriidid. COVID-19 vaktsiinis on parasiidid, mis muudavad inimese DNA-d Dr. Ariana Love: "Vaktsiinis on tõesti parasiidid, et muuta inimesed uuteks hübriidliikideks. Esimest korda loodi need geneetiliselt muundatud hüdrad Kiievi ülikooli laboris transfektsiooni meetodil (transfekterimine on DNA ja RNA rakkudesse sissetoomise protsess mitteviirusliku meetodi abil). Neil (maailmavalitsuse heaks töötavatel teadlastel) on transd nakatanud parasiidid selliste religioonidevaheliste genoomika läbiviimiseks... /---/

- Postitus 17

Levis palju arvamusi selle kohta, kuidas muudetud genoomiga inimesi on lihtsam allutada meele kontrollimisele (ingl k *mind control*) ning see on osa „suuremast plaanist” (ehk uus maailmakord, mille keskseks ideeks on see, et salajane rühmitus mõjukaid inimesi või globaalne eliit soovib valitseda maailma ilma iseseivate riikide ning võimu lahususeta) (Mägi, 2016). Viidati ka inimkonna vähendamisele, millest räägin lähemalt 4.2 peatükis, kus käsitlen vaktsineerimist kui sõda inimeste vastu. Postitustes esines viiteid „programmile”, mis peakski tähendama, et inimesi justkui programmeeritakse geneetiliselt ümber. Siin narratiivis on sees ka oletus, et inimesed peaksid olema kursis DNA ja RNA olemusega ja samuti kasutatakse siiski suhteliselt keerulist sõnavara. See on ka viide strateegilise narratiivi kodeerimisele Umberto Eco (2005) raamistikust lähtuvalt. Üldiselt jookseb samuti vandenõuteooriatest ning narratiividest läbi oletus, et inimesed teavad, millistest isikutest kõneldakse, viidatakse ajaloo sündmustele, mida samuti oletatakse, et inimesed teavad.

/---/ Niisiis, lähme tagasi oma naastude valkude juurde. Moderna ütleb: Otsustasime luua mRNA-tehnoloogia platvormi, mis on väga sarnane arvuti operatsioonisüsteemiga. Meie puhul on "programm" või "rakendus" meie mRNA ravim- unikaalne mRNA järjestus, mis kodeerib valku. Ja arvuti on DNA. MRNA vaktsiini Moderna skeem. Ma püüan selgitada nii lihtsalt kui võimalik. mRNA

vaktsiinid sisaldavad tõelist geneetilist koodi, mis juhendab ribosoomi tootma koroonaviiruse spike valku meie rakkudes. Koroonaviiruse sama kurikuulus naastuvalk, mis annab viirusele koroonavälimuse, mille järel seda nimetatakse. Ja seda spike valku toodavad juba meie keha antikehad. See tähendab, et mRNA vaktsiinis ei ole viirust, kuid on olemas geneetiline kood, mis programmeerib teie rakke, et toota osa sellest viirusest endas. /---/

- Postitus 40

Tuukse välja vaktsiini toimimise põhimõte, kuid seda väänatakse enda argumentide tõestuseks ehk selleks, et tõestada vaktsiinides olevate „geenmuundajate“ olemasolu. Selles narratiivis konstrueeritakse strateegiliselt ka hirmu tuleviku osas, kuna pole (veel) teada, mis aastate pärast inimeste genoomidest saab, mis kehasse on vaktsiini kaudu viidud. Antud narratiivis lisandub lisaks tavapärasele sõnavara lahti kodeerimisele lugeja poolt ka retooriliste ja stilistiliste valikute tegemine ehk lugeja oskab arusaada ning tajuda ka teksis esitatud kujundlikest väljenditest (vt lk 20).

4.1.2 Narratiiv 3: „Rahvale valetamine ja andmete salastatamine“

Postitustest joonistus välja, et rahvale valetatakse vaktsiinide kohta ning selle taga on suuremad valitsuste ja farmatsiatööstuse omavahelised kokkulepped. Väidetavalt ei ole vaktsiine toodetud inimeste aitamiseks ning pandeemia peatamiseks, vaid selle taga on kasum, millest räägin järgmises alapeatükis. Näiteks valetatakse inimestele vaktsiinide efektiivsuse osas ning vaktsiinisurmade kohta. Teoreetikud juurdlesid asjaolu üle, et vaktsiinid on siiani olnud ebaefektiivsed, sest nakatumine on vaktsineerimisest hoolimata tõusnud ning vaktsiinisurmasid fabritseeritakse, kuna muidu inimesed rohkem end ei vaktsineeriks. Antud asjaolule püütaksegi rõhutada, et suunata inimesi vaktsiinidest keelduma, sest need on „mürke täis“ ning taaskord rõhutatakse teadmatuset, mis aastate pärast kehaga juhtuda võib.

/---/ MIKS ON SUNDVAKTSINEERIMISEGA NII KIIRE. ENDINE PEAMINISTER JÜRI RATAS ON EESTI RAHVALE JULMALT VALETANUD! Ta ei osanud arvata, et rahvas hammustab ükskord selle suure vale läbi ja saab teada tõe! /---/

Läbivalt joonistub välja ka narratiiv ärkamisest, sest inimesed ei tea täit tõde, kuna massimeedias levivad “valeväited” vaktsiinide osas ning “õigele” informatsioonile on ligipääs piiratud ning seda püütakse inimeste eest varjata. Narratiivi peamiseks väiteks on, et inimesi on petetud n-ö helesiniste lubadustega karjaimuunsuse saavutamisest (ehk 70% elanikkonnast peaks olema vaktsineeritud pandeemia peatamiseks), kuid teoreetikute väitel pole see siiani toiminud, mistõttu räägitakse vaktsiini tõhususe osas inimeste petmisest ning et antud klausliga on lihtsalt kaitsepookima meelitatud.

/---/ PALUN ÄRGE MINGE VAKTSINEERIMA, kui Teile elu armas on. Te saate sellest keelduda. Me kõik saame. Ütle EI VAKTSINEERIMISELE. Mida kiiremini Te sellest orav rattast(süsteemist) otsustate välja tulla, seda kiiremini see jama läbi saab. Otsige märke, saage nägijateks ja Te avastate, et Teid on petetud. RAHVAS, PALUN ÄRGAKE! /---/

Ei arvestata asjaoluga, et varasemalt polnud kasutusel sellist tehnoloogiat, võimekust ega rahastust, et enda kaitsmine kõikidele inimestele kättesaadavaks teha.

Narratiivides rakendatakse tugeva kaaluga sõnu ning niinimetatud sünonüüme vaktsineerimise kirjeldamiseks: bioterrorism, orjastamine, nõela otsa saamine, geenmuundamine jne. Bioterrorismi puhul on loodud seos Bill Gatesiga, kuna ta on farmaatsiafirmat Pfiserit rahastanud, mille koroonavaktsiini on praeguseni kõige efektiivsemaks peetud. Vandenõuteoreetikute hulgas teatakse Gatesi kui geenmuundamistehnoloogia arendaja, mille all mõeldakse GMO-d ehk geenmuundatud organismide tooteid ja ka turgu. Orjastamise narratiiv ristub geenmuundamise omaga, kuna loo põhimõtteks on see, et inimkonda peab kontrollima ning kontrolli all hoidma, et ei tekiks rahutusi või uut meelsust (mille all peetakse silmas n-ö globaalsele eliidile vastu hakkamist) ja ollakse valitsuste otsustega rahul, mistõttu on vaja inimeste gene muundada inimpopulatsiooni vähendamiseks.

/---/ Cov.vaktsid on n.ö. pika vinnaga ja paljude jaoks ilmnevad tüsistused alles aja möödudes. Selleks, et loomulik immuunsüsteem lõplikult kokku kukuks, võib kuluda 1,5-2 aastat. Sellepärast ennustataksegi, et tõeline surmade laine tuleb alles paari

aasta pärast. Seega soovin edu teile vaksineeritud, teie tervise probleemid alles tulevad ja ärge siis süüdistage kedagi teist, kui teid ennast. Meie vaksineerimata oleme teadlikud sellest ja teame ka seda, et see on nende globalistide, ravimiametite, valitsuse ja WHO, ning Bill Gatesi suur plaan populatsiooni vähendamiseks, ning ilma ühegi vastutusega. /---/

- Postitus 46

Väideti ka seda, et süste oli kolme sorti: platseebo ehk lihtsalt soolalahus, tavaline koroonavaktsiin ja surmav kood ehk geneetikat muundav süstelahus, millel pidavat olema vähi tekitav toime. Kolme sorti vaktsiini oli selleks, et n-ö kõik vaksineeritud ei kaebaks kõrvalmõjude üle ning et inimesi saaks siiski kontrollile allutada, aga mitte silmapaistvalt, sest muidu tekiksid inimestel küsimused või kahtlused ja nad ei julgeks enam vaksineerima minna.

/---/ Laupäeval, 20. novembril ütles ülikooli meditsiinikeskuse Ljubljana kliinikumi ülemõde (ülal pildil, kes tegeleb vaktsiinivialide manustamisega ja korraldab kõike) lahkus töölt, läks telekaamerate ette ja võttis välja vaktsiinipudelid. Ta näitas kokkutulnud ajakirjanikele pudelitel olevaid koodi, millest igaühel oli koodis lõppnumber 1, 2 või 3, ja selgitas seejärel nende numbrite tähendust: Number 1 on platseebo, soolalahus. Number 2 on klassikaline mRNA "vaktsiin" Number 3 on RNA pulk, mis sisaldab ONC geeni, mis on seotud adenoviirusega, mis aitab muu hulgas kaasa vähi arengule. /---/

- Postitus 13

Selles postituseski viidatakse eksperdile, kes justkui oleks relevantne ning kes toetaks narratiivi tõepärasust, kuid tegelikult on viidatud kellelegi, kelle eksistentsi ei saa isegi tõestada, sest välja on toodud ainult ametinimetus, kuid isikut ennast mitte. Seega ei saa kinnitada narratiivi tõepõhisust ja paljudes teisteski postitustes viidatakse eksperdi arvamusele ning kaudselt on välja toodud keegi, keda ennast ei nimetata. Näiliselt teeb see narratiivi usutavamaks, kuid reaalsuses ei pruugi narratiivil olla tõepõhja ega „eksperdist” algallikat.

Kõigis neid narratiivides on esindatud strateegiliste narratiivide kodeerimise kohaselt tavastsenaariumi olemuse ehk esineb püüd inimeste käitumist suunata. Antud kontekstis püütakse hirmu külavata ning sellega omakorda suunata inimesi mitte vaktsineerima minema. Siin esineb veel lisaks ka postituste autorite enda ideoloogilised valikud, mis tähendab seda, et autor apelleerib lugeja väärtushoiakutele ja ideoloogilistele arusaamadele. Lisaks ka intertekstuaalsus, mis tähendab, et lugeja suudaks lahti kodeerida täielikult teksti, peavad tal olema eelteadmised nt teadusest, poliitikast jne, mõistmaks, millele püüab tekstilooja viidata (vt lk 21).

4.1.3 Narratiiv 4: „Vaktsiinidelt teenitav kasum ning valitsuste vahelised kokkulepped“

Antud narratiivis tuuakse tugevalt sisse farmaatsiatööstust kui pahalast, mis on läbi ajaloo inimkonda haigemaks teinud. Samuti olevat selle narratiivi kohaselt meditsiin „kinni makstud“ ning meditsiinisüsteem selleks loodud, et inimesed jääksid pidevalt haigemaks ning tarbiks aina rohkem ravimeid.

/---/ Tänaseks on piisavalt tõendusmaterjali ja kohtulahendeid, mis viitavad sellele, et farmaatsiatööstus võltsib andmeid selliselt, et need toetaks nende kasumit, äraostmatuks ei jää ka riigijuhid ja ametnikud! /---/

- Postitus 29

Viidatakse taaskord salastatud andmetele, millele on ligipääs ainult farmaatsiatööstusel, selle allüksustel, ravimifirmadel ja riigiametnikel, kes on meditsiiniga seotud. Teoreetikute kohaselt on meditsiini kinnimaksmine osa plaanist, et inimkonda nõrgestada ning vähendada, kuna väikemat hulka inimesi on lihtsam allutada enda soovidele või vajadustele.

Samuti tuli juttu ka *big brother*ist ehk „suurest vennast“, mis on üks klassikalisemaid vandenõuteooriate teemasid (Ryan, 1991). See kätkeb endas tegelasi, kes püüavad inimkonda enda kasumi eesmärgil allutada nende tegevustele ning „suurem vend“ pidevalt jälgib meid, selleks et inimesed käituksid vastavalt n-ö süsteemile. Suurem vend hoiab n-ö silma peal sellel, et inimesed ei avaldaks enda meelsust, ei avaldaks umbusaldust maailmakorralduse osas, ei paljastaks tõtt jne.

/---/ The Sun avaldas "prohvetliku" artikli oma 1. augusti 1989. aasta numbris, rohkem kui 30 aastat tagasi. Pealkirjaga "Suur vend on tulemas", teatas ta

salajasest valitsuse plaanist paigutada mikrokiibid, et jälgida iga inimest elanikkonnast. Eriti huvitav on selle artikli juures see, et see räägib konkreetselt väikeste nanokiipide edastamisest vaksineerimiskampaaniate osana, täpsemalt "seagripi vaktsiinidest" "Arstid ise isegi ei teadnud, mida nad manustavad. Võite neile öelda, et need on geneetilised implantaadid, mis aitavad kehal haigustega võidelda" Nüüd levitatakse kuulsa tabloidi "uurimist" kogu ingliskeelses internetis.

/---/

- Postitus 43

Siit postitusest joonistus välja narratiiv, et arstidki ei pruugi teada, mida nad patsientidele manustavad ehk meditsiin võib olla väidetavalt kinni makstud, kuid meditsiinitöötajad ei pruugi seda isegi teada.

4.2 Narratiiv 5: „Vaksineerimine on genotsiid“

Antud narratiivi puhul kutsutakse vaksineerimist genotsiidiks, mille puhul tõmmatakse paralleele ajalooliste sündmustega ning rõhutatakse narratiivile, et tegemist on inimkonna vastu suunatud sõjaga, kuna vandenõuteoreetikud on veendunud vaksineerimise taga olevas „suuremas plaanis“. Põhjenduseks tuuakse taaskord vaktsiini väljatöötamise kiirust ning väidetakse, et vaktsiin pole ohutu. Lisaks tuuakse välja inimõiguste piiramist, mille all peetakse silmas piiranguid, mis 2021. aasta augustist vastu võeti (vaksineerimata inimesed ei pääsenud kohvikutesse, teatritesse, kinodesse, baaridesse ja teistesse meelelahutuskohadesse).

Piirangute eesmärk oli langetada nakatumise näitajaid ning kuna 2021. aasta novembris hakkas nakatumine taas tõusma, toodigi välja, et vaksineerimisest pole kasu ning piirangud on asjata vaktsiinivastaste inimõiguste piiramiseks. Kuna meedias kerkis esile arutelu vaksineerimata inimeste töölt vallandamise osas (ERR, 2021), leidis ka postitusi, mis viitasid ka selle puhul inimõiguste piiramisele, sest antud juhul tundus teoreetikutele antud põhjus vallandamiseks ebaeetiline. Samuti põimuvad siin juba varasemalt välja toodud narratiivid nagu näiteks tõe paljastamine, rahvale valetamine, kuna inimesed tundsin, et nende inimõiguseid on piiratud ning

tegemist on sundusliku vaktsineerimisega. Paljud pandi fakti ette, kas vaktsineerid või jääd töökohast ilma.

/---/ See pole eksperiment, vaid planeeritud genotsiid, bioterrorism. Vaatamata sellele, et satanistidel on õnnestunud väga paljusid petta, olen ma optimistlik ja usun, et uus ümberkorraldus lõpeb uue ärkamisajaga - me pole nõus inimkonna orjastamisega, me ei kannata inimteadvusse sekkumist ja selle muutmist mürgiste vaktsiinidega. /---/

- Postitus 15

Postituses on märgata, et pandeemia olukorda kutsutakse orjastamiseks, sest tajutakse inimõiguste rikkumist. Samuti kututakse vaktsineerimist bioterrorismiks, kuna teooriate kohaselt on vaktsiini puhul tegemist bioloogilise relvaga inimkonna vastu, mis põimub läbi eelneva narratiiviga populatsiooni vähendamise osas.

/---/ "Minu keha on minu asi" Loosung "Minu keha on minu asi" esitas võitlejad ahistamise vastu. Nagu kellelgi pole õigust puudutada kedagi teist peale tema soovi. Kuid on kahju, et see tõeliselt hea parempoolne loosung tõuseb inimõiguste eest võitlemise loosungile ainult seksuaalse ahistamise puhul ning ei kehti vaktsineerimise sundimise kohta. See tähendab, et kui tüdruk, kellel ei ole tema soovi ja nõusolekut, patsutati põlvele, siis on ta ahistamise ohver ja võib kohtusse kaevata õnnetu poiss-sõbra ja kui inimene ilma tema soovi ja nõusolekuta tungib kehasse, millel on teadmata pikaajalised tervisetagajärjed, siis ei ole see vägivald, vaid vajalik ja oluline küsimus, avalik poliitika. Ja see, kes sellele sunniviisilisele vaktsineerimisele vastu seisab, on kas teadvuseta inimene või isegi riigi vaenlane. /---/

- Postitus 39

Antud postituses tuuakse paralleel naisterahvaste ahistamise kohta, kasutades ahistamisvastast loosungit ning viidates sellele, et igal inimesel on õigus otsustada enda keha üle ise, mida enda kehaga tehakse või ei tehta. Samuti tehakse ahistamise teemal kergelt nalja, et tugevamalt sisse tuua sundvaktsineerimise ning inimõiguste rikkumise narratiiv.

Üks läbivamaid narratiive, nagu ka juba varasemalt mainisin, oli massihävitamine ehk sõda inimkonna vastu populatsiooni vähendamiseks. Vaktsiinidest räägitakse selles kontekstis kui massihävitusrelvadest ehk biorelvast.

*/---/ GLOBALISTIDE KÄTTE ON SATTUNUD AEGADE VÕIMSAIM
MASSIHÄVITUSRELV*

Teisisõnu, ei ole olemas tehnoloogiat, mida hullumeelsed ei kasutaks ära inimkonna orjastamiseks ja oma võimu ja kontrolli suurendamiseks. Grafeeni bioskeemid annavad võimuiharatele diktaatorlusele kalduvatele hulludele otsese juurdepääsu teie ajule ning paljude analüütikute arvates annavad vaktsiinid ettekäände süstida inimohvritele grafeenil põhinevaid aineid, mis iseenesest moodustavad inimese ajus bioskeeme./---/

- Postitus 29

Antud postituses väljendub narratiiv, et vaktsineeritustest tehakse nn biorobotid, sest väidetavalt vaktsiinides sisalduv grafeenoksiid on sinna lisatud meelega mõjutamise eesmärgil ning kontrolli suurendamise põhimõttel. Delfi faktikontroll (Raudsik, 2022) on välja toonud, et tegemist on valeväitega ning vaktsiinid ei sisalda mürgist ühendit grafeenoksiid, mida vaktsiinivastased on välja toonud kui hea elektrijuhtija. Väidetavalt on see lisatud vaktsiinidesse samal eesmärgil selleks et hiljem saaks luua ajus „bioskeeme“, mida on kaugelt lihtne juhtida või kontrollida vastavalt soovile.

4.3 Narratiiv 6: „Vaktsiinide ebaefektiivsus ja tahtlik suremuse suurendamine“

Antud narratiiv on ka meediast läbi käinud kui teemaks on olnud vaktsiinivastastus ning see on samuti üks peamisi postitustes kajastunud vandenõuteooriaid. Antud motiivi mõte on, et inimeste enda immuunsus võimaldab ideaalselt toime tulla koroonaviirusega ning vaktsiinid pigem pärsivad loomuliku immuunsüsteemi toimimist. Sellega käis kaasas ka hüüdlause „Usaldan enda immuunsüsteemi!“, mis levis laialdasemalt vaktsiinivastaste Facebooki profiilipiltide raamidena ning samuti ka postitustes.

Vaktsiinide ebaefektiivsuse all peeti silmas seda, et isegi revaktsineeritud inimesed siiski haigestusid ning lisaks levis ka narratiiv, et vaktsiin paneb haigestuma ning levitab viirust hoopis edasi.

/---/ Vaktsineeritud nakatavadki ja nakatuvadki ...Just vaktsineeritud tekitabvadki seda surnud ringi oma nõrga imuunsussüsteemiga ja ebakvaliteetsete antikehadega ! Minu tutvusringis KÕIK,kes läbipõdenud ja eelnevalt EI vaktsineerinud on elus ja terved,mida vaktsineeritud isikute kohta ei saa öelda Eile oli juba 103 täielikult vaktsineeritud HAIGLAS ja 2 vaktsineeritud surid,need kes vaktsineerivad saavad endale ebakvaliteetseid tehis pooltühjasi antikehi ja tehis immuunsust,mis nõrgestab kordades oma enda immuunsust,seepärast nakatuvadki just vaktsineeritud ja saavad veel paguniteks endale kõrvalmõjusid,mõni kes vaktsineerib,tema covid pass,vahetub surmatunnistusega ! KÕIGE NALJAKAM ,et vaktsineeritud NAKATUVAD ja NAKATAVAD ka teisi pigem -vaktsineerutuid !!!
/---/

- Postitus 60

Ise täheldasin, et vahepeal oli tekkinud ka uus hüüdlause: „Puhast veri jääb ellu!“, mis viitab sellele, et vaktsiinides on mürgid, mis peaksid inimesi aastate pärast tapma või haigemaks muutma. Omakorda tähendab see tugevate kõrvalmõjude avaldumist, mida meditsiin hiljem vaktsiinidega seostada ei soovi. Läbivaks narratiiviks oli lisaks koroonasurmade statistika fabritseerimine, peites tegelikke vaktsiinisurmasid. Väidetavalt muudetakse hiljem inimeste, kes on vaktsineerimise tagajärjel surnud, surmapõhjuseid.

/---/ Soomes teatas FIMEA sel nädalal 45 koroonavaktsineerimise tagajärjel 130 surmast. Teatistes öeldakse, et sama perioodi jooksul suri rohkem inimesi, kes ei olnud vaktsineeritud. Andmetele vastanud statistik ütles, et vanuseline jaotus surnute ja maksustatute rühmade vahel oli erinev. Kas ainek, mille grupid ei ole võrreldavad, on võimalik midagi hinnata?

Statistikakeskusest saadud info kohaselt jäi Soomes surmajuhtumite arv 38-41 aastaste vahele. 2020 koos 4 096 ja v. 2021 kokku 4,489 inimest. Täielik suremus samadel nädalatel septembris-oktoobris v. 2021 oli 9,6% kõrgem kui eelmisel

aastal. 2020. aasta Samal ajal jõudsime peaaegu 80% vaktsineerituseni. Nii et vaktsineerimine ei ole vähemalt seekord kogu suremust vähendanud./---/

- Postitus 12

Kuna ainult surmajuhtumite arvu põhjal on raske öelda, kas tegemist oli vaktsiinisurma, loomuliku surma või millegi muuga, on lihtne statistikat enda kasuks väänata, eriti kui konteksti või algallikat, mida saaks üle kontrollida, ei lisata juurde. Taaskord on justkui välja toodud tõestusmaterjal enda väidete ja narratiivi kinnitamiseks, kuid ainult näiliselt.

/---/ Eelmisel nädalal Londoni poliitikabörsil Jeremy Huntiga antud intervjuus tunnistas Gates seda, mida paljud, sealhulgas Lancet, on juba kuid rääkinud – et vaktsiinid ei ole tõhusad. Gates, kes nimetas mRNA vaktsiinide tõhusust "maagiaks", ütles Huntile, et "me vajame vaktsiinide tegemiseks uut viisi." Vaid mõni päev hiljem kordas Fauci sarnaseid mõtteid New York Timesi ringhäälingusaate ajal. Fauci ütles, et COVID-vaktsiini tõhusus infektsioonide, haiglaravi ja isegi surma vastu kõigis vanuserühmades väheneb nii kaugelt, et kordusannused muutuvad kõigi jaoks hädavajalikuks. /---/

- Postitus 16

Mitmes postituses ilmes ka narratiiv, et vaktsiinid lõhustavad inimeste immuunsüsteemi nii tugevalt, et immuunsüsteemi toimimiseks peabki pidevalt kordusannuseid tegema. Antud narratiiv põimus taaskord ravimitööstuse kasumiteenimisega ning ka narratiiviga, et vakatiseerimishuvi oli oodatust madalam ning doosid on vaja ära kasutada. Teooriate kohaselt kui me lõpmatult vaktsineeriksime, saaksid vaktsiinitootjad teenida aina hiiglaslikumat kasumit.

4.3.1 Narratiiv 7: „COVID-19 vaktsiin on eksperimentaalne ja COVID-19 vaktsiinide kõrvaltoimed“

Kõrvaltoimete vandenõuteooriad erinevad eelnevalt välja toodud narratiividest, sest neis püütakse põhjendada nähtusi, mida inimesed on võib-olla ka ise kogenud. Konkreetseid kogemuslugusid

antud töö raames ma ei uurinud, kuna leidsin, et need ei liigitu vandenõuteooriate alla – neis puudusid selged narratiivid, sisaldasid terviseandmeid, ning neid on raskem kontrollida või tõestust otsida, kuna tegemist ei ole väitega, vaid kellegi kogemusega.

Antud narratiiviga kaasnes juba varasemalt kõlanud andmete fabritseerimise aspekt, inimeste eest varjatakse tegelikke kõrvaltoimeid ning samuti toodi ka võimalikud kõrvaltoimed välja. Enda uurimisperioodil täheldasin postitustes järgmisi kõrvaltoimeid: gripi sümptomid, insuldi sümptomid, veresoonte lõhkemine, viljatus, tromboos, vähki soodustav mõju, autoimmuunhaiguste teke, imuunsuse langus (ehk imuunsüsteem nõrgeneb), allergiad, epilepsia, krambid, tekivad kroonilised haigused, erinevad põletikud (nt kopsupõletik), tähelepanuhäired, õpiraskused, autism ja südamepõletik. Loetelu ei ole kindlasti täielik, kuna katab ainult minu valimis välja joonistunud kõrvaltoimeid.

/---/ On aeg, et inimesed mõistaksid, et valitsus pole sind kunagi milleski aidanud, ja kuna nad on välise kontrolli all, siis me teame, kes ja kuidas meie otsesed vaenlased, kelle eest WHO ja teised struktuurid maksavad, nad lihtsalt tapavad meid. Ja erandit ei ole - nagu kaupluste hindade puhul, pensioniea tõstmisel, rüüstatud loodusvaradel - ja lõputult - on see täpselt sama asi. SAMA MÕRV. Seetõttu ei saa ükski terve mõistusega inimene mingil juhul minna vaksineerimisele ja ISEGI NENDE FIKTIIVSED KAHEAASTASED KATSED EI OLE LÕPPENUD. SEE ON VAENLASE EKSPERIMENTAALNE MÜRK./---/

- Postitus 18

Postitusest selgub, et tegu on eksperimentaalkatsetega, kuna vaktsiini testperiood ei ole veel lõppenud, mistõttu ei ole tegemist ohutu ravimiga. Rõhutatakse ka sõnale “vaenlane”, mille all peetakse silmas varasemalt mainitud globaalset eliiti, mis ristub inimkonna hävitamise ning kontrolli alla saamise narratiiviga, samuti et tegemist on sõjaga inimkonna vastu.

/---/ See tähendab, et selle haiguse vastu ei ole ohutut vaksineerimise viisi, sest hoolimata sellest, kuidas te seda teete, on oht, et teie kehasse viiakse ogavalk, millega kaasneb tõsiste hüübimispõhiste häirete tekkimine, olenemata sellest, kuidas te seda teete. Te võite saada või mitte saada naelutatud, kuid riski ei ole võimalik vältida. See sama risk on see, mis teid enamasti tapab, kui te tegelikult

saate Covid-19 ja surete, kuid eeldus, et te vältite seda riski, kui te võtate süsti, on vale. Sa ei saa; risk on omane ogavalkude viimisel vereringesse ja seda ei ole võimalik IM-süsti puhul vältida, sest keha lihased on väga hästi perforeeritud (st neis on palju vereringet), isegi kui süstiv inimene ei taba veresooni. Need faktid ei ole enam teaduslikel alustel arutlusel. Samuti seletavad nad täielikult müokardiiti, perikardiiti ja hulgaliselt muid nn haruldasi sündmusi, mis esinevad nende süstide puhul, nagu insuldid, südameinfarkt ja muud hüübimispõhised häired. Lisaks sellele on andmed, et 2-süstiseeria 2. süst on palju ohtlikum kui esimene, mis tähendab riski eksponentsiaalset suurenemist. /---/

- Postitus 41

Selles postituses väidetakse, et COVID-19 vaktsiinid on kohati ohtlikumadki kui haiguse läbipõdemine ning postituses on ka välja toodud verehüübe probleemid, mida toodi teisteski postitustes üheks suurimaks kõrvaltoimeks. Lisaks väidetakse, et teine süsti annus on ohtlikum kui esimene ning et vaktsiini ei saa hiljem kuidagi vereringest enam välja. Teisalt võib-olla tõesti inimesi, kellel esinevad tugevad või raskekujulised kõrvaltoimed, kuid see ei pruugi olla vandenõu inimkonna vastu ehk tahtlikult tekitatud. Grupi tonaalsust arvestades jätavad laadsed narratiivid mulje nagu enamusel esineksid rasked vaktsiinikahjustused või kõrvaltoimed, kuid meediakajastusest pole selgunud, et see oleks suurem probleem.

4.3.2 Viidatud allikad ja ekspertsuse tõestamine

Enda ekspertsust tõestati erinevate allikate ja artiklitega, mis tihtipeale olid hoopis hispaaniakeelsed, venekeelsed, ingliskeelsed jne, mis minu jaoks näitas seda, et osad vandenõuteooriad võivad kattuda välismaistega ning pole otseselt n-ö originaalselt loodud. Kasutati paljuski vabatõlget ja Google tõlget. Mõndades postitustes viidati RT ja Sputnik väljaannetele ning samuti ka venekeelsetele postitustele Vkontaktes. Rõhutati, et teadust ning arste peab usaldama ning et infot hangitaks usaldusväärsetest allikatest, samas viidatud allikad polnud pädevad või puudus neis väide, mida nad pidid justkui kinnitama. Teadlased ja arstid (nt Arne

Burkhardt ja Walter Lang), kellele viidati, levitasid aga tõendamata väiteid. Suurem osa ajast viidati ilma kedagi konkreetselt nimepidi välja toomata, ehk kasuti üldistavaid nimetusi (arstid, teadlased jne)

/---/ Esmaspäeval, 20.09.2021 esitleti Reutlingeni patoloogilises instituudis kaheksa COVID-19 vaksineerimise järel surnud inimese lahkamise tulemusi. Peenokoeanalüüsid viisid läbi patoloogid prof dr Arne Burkhardt ja dr Walter Lang. Leiud kinnitavad dr Peter Schirmacheri järeldust, et enam kui 40 surnukeha hulgast, mida lahkas ja kes surid kahe nädala pärast COVID-19 vaksineerimist, oli ligikaudu kolmandik surmajuhtumitest põhjustatud vaksineerimisest. Koemuutuste mikroskoopilisi üksikasju näidatakse otseülekande pressikonverentsil. Dr Werner Bergholz annab ülevaate vaksineerimissündmuste statistilise registreerimise hetkeparameetritest. /---/

- Postitus 11

Viidati ka asjaolule, et järeldusi tehakse olemasolevate andmete analüüsist ehk nakatumisstatistikast ning vaksineerimisstatistikast.

/---/ "See järeldus tuleneb olemasoleva teabe analüüsist. Kui ametlikes allikates ilmnevad andmed muude esinemissagedust mõjutavate tegurite kohta, korrigeeritakse järeldusi. Loomulikult ei ole ma viiruseepideemiate ekspert. Ma loodan, et analüüsi tulemused pakuvad huvi spetsialistidele - immunoloogidele, epidemioloogidele, bioloogidele või arstidele jne. Nende ülesanne on anda täielik selgitus selle kohta, mis toimub." Analüütiku sõnul on täna väga oluline ühendada erinevate valdkondade spetsialistide jõupingutused, et teha mõistlikke ja piisavaid otsuseid selliste tõsiste pandeemiaülesannete kohta. /---/

-Postitus 14

Antud postituses räägitakse sellest, kuidas keegi Uurali teadlane Alexander Glushkov on teinud matemaatilised arvutused selle kohta, milline pandeemia hakkab välja nägema, ning on väidetavalt lausa kuupäevaliselt paika pannud, mis millalgi toimuma hakkab. Aga konkreetne postitus on

sellepärast huvitav, et näiteks tuuakse keegi Uurali teadlane, kelle nime Google-st otsides ei leinud kinnitust, et tegemist oleks üldse teadlasega. Postituses kasutataksegi “ekspertsust” ära enda narratiivi tõestamiseks.

4.4 Postitustes kasutatud tähelepanu püüdmise strateegiad

Tähelepanu köitmise strateegiatena märkasin, kuidas kombineeritakse antud juhul sotsiaalseid ja tehnoloogilisi strateegiaid (Litt ja Hargittai, 2016). Kuna grupid on teatud suunitlusega, joonestuvad selgelt välja vandenõuteooriatele omased aspektid. Näiteks nagu ka eelmistest peatükkidest läbi käis püütakse luua vastuseid küsimustele, millele meil praegu veel vastuseid ei ole, näiteks mis saab peale vaktsineerimist viie aasta pärast ja kas üldse midagi juhtub, või kas „paljastused“ saavadki tõeks. Nimetaksin ka seda tähelepanu püüdmise võtteks, kuna gruppidesse kogunenud inimesed otsivad vastuseid enda küsimustele ning vandenõuteooriad ja strateegilised narratiivid pakuvad nendele küsimustele lihtsamaid vastuseid, kui meditsiin või teadus.

Lisaks oli märgata ka ideaalse auditooriumi jooni ehk nende gruppide liikmed võtavad postitusi omaks, kas siis kommenteerides või sarnaseid postitusi taastootes. Tegelikult on reaalne auditoorium alati suurem, sest tegemist on avatud gruppidega ning igaüks, kellel on soovi, saab gruppides olevate postitustega tutvuda. See seab mõnes mõttes vaktsiinis kahtlejate kogukonna ka ohtu ning võiks luua soodsa pinnase aruteluks, ehkki enda valimis ma erinevaid positsioone esindavate inimeste vahelist arutelu ei täheldanud.

Muuli (2017) tõi välja, et tähelepanu pälvimiseks kasutatakse erinevat tüüpi sisu vaheldamist, auditooriumiga suhtlemist ning turvalise keskkonna loomist läbi stiili elementide. Märkasin, et kasutatakse sobivat keelekasutust, mis kätkeb endast näiteks erinevaid märksõnu, mis on moonutatud, et postitused ei oleks nii lihtsasti leitavad või mis ongi antud subkultuurile omased – teisisõnu oli töös sotsiaalse stenograafia ehk voldemortimise tunnuseid (Boyd ja Marwick, 2011). Näiteks kasutatakse vaktsineerimise kohta kood nimesid „faktsiin“, „factcine“, „vaxx“, „torkimine“ ning kasutatakse ka koodnimesid vaktsineerimisega seotud ametnike sildistamiseks (nt Irja Lutsar – Lutcifer).

Kuna grupidesse on kogunenud ka suurem hulk inimesi, siis tunnevad inimesed end massis turvalisemalt ning avaldavad arvamust teades, et on turvalises keskkonnas koos teiste vaktsiinivastaste või vaktsiinides kahtlejatega. Postitustes kasutatakse palju retooriliste küsimuste esitamist, millele vastuseid ei oodatagi, vaid millega püütakse auditoorium panna kindlas suunas mõtlema (nt pidevalt läbiv küsimus „miks on sundvaktsineerimisega nii kiire?“). Küsimus on esitatud auditooriumile mõttesuuna kätte näitamiseks.

Retoorikaga tähelepanu püümise juures on abiks ka kõnekujundite kasutamine, mis sõnumi vastuvõtja poolehoidu püüab võita või vähemalt huvi tekitada (Kasik, 2007). Lisaks toovad kõnekujundid tekstis vaheldust ning erinad sõnamängud muudavad teksti mitmetähenduslikuks (Kidron, 2010). Täheldasin Kidroni väljatoodud tendentse ka postitustes. Sellele, et vaktsiinivastaste kogukonna teksti mõistmiseks on vaja teatud sõnavara, viitasid ka Madisson ja Ventsel (2020). Näiteks viidatakse vaktsiinile kui bioterrorismile või biorelvale, et inimkonda hävitada. Või et vaktsiinid on inimkonna allutamiseks ja inimesed peaksid n-ö pimedusest ärkama, et täielikku tõe näha. Üheks hüüdlauseks oli ka „Puhas veri jääb ellu!“, mis justkui peaks viitama sellele, et vaktsiinides on mürgid või komponendid, mis rikuvad inimeste verd. Lisaks kasutati ka n-ö klassikalist taktikat, kus millegi rõhutamiseks kirjutati lause või väljend trükitähtedega või oli tekst paksemas kirjas.

Nagu ka tähelepanu püüdmiste strateegia peatükis välja tõin (vt peatükk 1.4.1), siis Kristel Kaljuvee (2015) järgi tehakse tähelepanu püüdmiseks loodav sisu maksimaalselt kättesaadavaks. Ka minu analüüsitavad grupid on avatud ning auditooriumi tähelepanu köidetakse erinevate videote, linkide, viidetega teadusartiklitele, mis peaksid justkui kinnitama postitaja väiteid. Vahel on lisatud ka pildimaterjali, mille puhul jäetakse suurem tõlgendamisruum ehk ei seletata täpselt lahti, mis pildil toimub või mis see kõik tähendama peaks.

5. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Selles peatükis vaatlen lähemalt seoseid usutluse käigus saadud tulemuste ning varasemate teoreetiliste ning empiiriliste materjalide vahel. Esimene alapeatükk on üles ehitatud lähtuvalt uurimisküsimustest. Peatüki teises osas on diskussioon ning soovitused edasisteks uuringuteks.

5.1 Vastused uurimisküsimustele

Minu eeldused tööd alustades olid, et vaktsiinis kahtlejad püüavad konstrueerida n-ö uut reaalsust vaktsiinide ümber, mille all pean silmas kogu kõrvaltoimete ning „tõe paljastamise“ diskursust. Eeldasin meediast varasemalt nähtu ja loetu põhjal, et vandenõuteooriaid vaktsiinide ümber seostatakse varjatud plaaniga või meditsiini kinnimaksimisega. Samuti oletasin, et sotsiaalmeedia loob soodsa pinnase vandenõuteooriate levikuks, kuna info jõuab kiirelt ning efektiivselt suurema hulga inimesteni. Järgnevalt toon välja vastused uurimisküsimustele.

5.1.1 Kuidas konstrueeritakse eestikeelsetes Facebooki gruppides „Ravimite ja vaktsiinide kõrvaltoimed“ ning „Ei vaksineeri, pange või vangi“ koroonavaktsiinide kohta käivaid vandenõuteooriaid?

Vandenõuteooriate konstrueerimine käis neis gruppides klassikaliste vandenõuteooriatega sarnasel viisil ehk narratiivid olid paljuski samad, mis nad aastakümneid on olnud: suur vend jälgib meie tegevust, valitsused on kinni makstud, me elame simulatsioonis, inimkonda on vaja kunstlikult ja süsteemselt vähendada, meie eest varjatakse täit tõe jne. Vaktsiinide temaatika põimiti seega olemasolevatesse narratiividesse sisse.

Postituste kodeerimise käigus joonistusi välja kaheksa peamist vandenõuteooriatele omast narratiivi: (1) postitustes püüti paljastada tõe, mida avalikkusele ei jagata, (2) vaktsiinid muundavad inimeste geneetikat, kuna on mRNA põhised, (3) rahvale valetatakse ja andmeid salastatakse, et varjata suuremat plaani, (4) vaksineerimine on „genotsiid“ rahvastiku vastu, et inimkonda vähendada ning kontrolli suurendada, (5) vaksineerimise puhul on tegemist inimõiguste rikkumisega, kuna võeti ära inimeste vabadused, (6) vaktsiinid on ebefektiivsed ning

suurendavad suremust ja nakatumist, (7) vaktsiinide oletatavad kõrvalmõjud, mis paljuski ei ole kinnitatud meditsiini poolt (nt vähi tekkimise risk) ja (8) et COVID-19 vaktsiinid on eksperimentaalsed, kuna testperiood oli võrreldes teiste vaktsiinidega lühem.

Vandenõuteooriaid konstrueeritakse lugu ehk narratiivi üles ehitades, mille abil saab esile tuua autori kavatsusi ja sihti, osutada aja tähtsusele ehk mis oli, mis on ja mis võib edasi juhtuda ning omavahel seostatakse sündmuseid, mis ei pruugi üldse seoseski olla (Coulter ja Smith, 2009). Nii näiteks ilmnesidki postitustes autorite kavatsused inimesi ümber veenda vaksineerimise osas ehk suunata inimesi mitte vaksineerima, kuna see võib olla tervisele ohtlik, panustades ettenägelikult sellele, et inimeste jaoks on tervis väga oluline. Sellised narratiivid suunavad inimesi, kes varasemalt mõtlesid vaksineerida, aga kahtlesid vaktsiinide toimes, ohutuses või tõhususes, kaitsepookimisest loobuma, kuna konstrueeritakse oht tervisele. See võib kaasa tuua lumepalli efekti, kus vaktsiinivastased või kahtlejad levitavad enda arusaamu pereliikmetele või sõpradele, kes samuti kahtlevad ja ehk lõpuks ka loobuvad kaitsepookimisest. Kuna varem pole samalaadse tehnoloogiaga vaktsiini tarbel olnud, oli inimestel palju küsimusi, millele vastust otsiti. Meditsiiniteadustel läks aga täpsete vastuste leidmise või piisavalt lihtsate seletuste kommunikeerimisega, et kõik inimesed saaksid aru, miks vaksineerimine on olnuline või miks seda peaks tegema.

Pandeemia alguses oli ka meditsiin n-ö pikali löödud, kuna nii kiire levikuga globaalset pandeemiat polnud ammu olnud. Samuti püüdisid eksperdid kõigepealt ise olukorda mõista ning sünteesida, enne kui hakati sõnumeid väljastama, sest teati et globaalse pandeemia olukorras tekib paanika. Viimase tekkimist püütigi vältida, mistõttu ka sõnumid viibisid. Siinkohal tulidki mängu vandenõuteooriad, mis pakkusid sellel hetkel inimestele lihtsaid seletusi toimuvast. See tõi omakorda kaasa vandenõuteooriad, näiteks et keegi Hiinas sõi läbiküpsutamata nahkhiirt ning sai koroonaviiruse, mis hakkas sealt edasi levima. Hiljem on antud narratiiv ümber lükatud ning tagant järgi tundub see jabur seletus, kuid arvestades et inimesed olid n-ö infonäljas, siis on arusaadav, miks selline lugu nii laialdaselt levis. Samuti levis antud versioon ka meedias, kuna ajakirjanikudki ei teadnud kindlalt, mis parasjagu toimub, kuid inimesed vajasisid vastuseid ja surve oli suur. Sama kehtib ka vaktsiinide kohta: meedia on teinud lugusid koroonavaktsiinide kõrvalmõjudest, mis on inimestele silma jäänud ning sealt edasi hakkasid levima teooriad, millel ei olnud alust, kuna

statistikat vaadates on siiski kõrvalmõjude hulk üpriski väike, arvestades kui suur hulk inimesi maailma on koroonaviiruse vastu vaktsineeritud.

Oluline on ka märkida, et vandenõuteooriaid konstrueeritakse viidates ajaloolistele sündmustele või varasematele pandeemiatele nagu näiteks tähelepanu Hispaania gripi pandeemia juhtides, millel oli kõrge suremus, sest kasutusel polnud efektiivseid vaksiine, mis pole tegelikult praeguses kontekstis ei ole see relevantne.

Lisaks tuuakse paralleele kirjandusest, millele ehitatakse üles kogu vaksiinivastane narratiiv. Näiteks George Orwelli „Loomade farm“, mis kirjutati teise maailmasõja olukorrast ning kus tegelasteks olid loomad, kuid mille püändiks oli Nõukogude Liidu allegooria. Paralleele tõmmatakse sellega, et raamatus oli valitsejaks siga, kes püüdis teisi loomi endale allutada ning vaksiinide kontekstis põimubki siia taas inimeste kontrolli alla saamise narratiiv.

Tihti tuuakse enda teooriate tõestuseks erinevaid artikleid, videoid, linke teadusuuringutele ning püütaksegi sellega öelda, et usaldage usaldusväärseid allikaid. Lähemal uurimisel kippusid uurimismaterjalis olevates postitustes viidatud allikad olid tihti automaattõlkega tõlgitud ning isegi mitte inglise keelest, vaid näiteks ka hispaania, vene, moldova jne keeltest. Teadusartiklid, millele viidati, olid kontekstist välja rebitud ning väited ei läinud tihti uuringu sisuga kokkugi.

5.1.2 Millised on sotsiaalmeedia postitustes väljenduvad strateegilised narratiivid?

Strateegilistest narratiividest on juba päris palju juttu olnud ka eelnevates peatükkides, kuna vandenõuteooriad sisaldavad tihtipeale (aga mitte alati) strateegilisi narratiive, mille abil on hea inimesi mõjustada mingit nähtust teatud viisil mõistma või panna endale vajalikul viisil käituma (Madisson ja Ventsel, 2020). Strateegilised narratiivid määratlevad „meie“ ehk ühise arusaama või kogemusruumi, kus inimesed toimivad ning kus narratiivide konstrueerijad püüavad seda „meie tunnet“ mõjutada. On oluline täheldada, et narratiivi toimimiseks peab auditoorium toimija sõnumit mõista. Ühine arusaam minevikust, olevikust ja tulevikust on vajalik, et narratiiv oleks mõjus. Tekstiga püütakse auditooriumis mälestusi äratada ning need strateegilisteks narratiivideks mõtestada (Madisson ja Ventsel, 2020). Näiteks tulemuste peatükis lahti kirjutatud narratiiv

„genotsiidist“ või sõjast inimkonna vastu, una selles esineb kõige enim ühise olukorrataju ja tuleviku lahenduse konstrueerimist.

Sõna „genotsiid“ on juba iseenesest väga tugeva tähendusväljaga ning võib tuua inimestes esile mälestusi teisest maailmasõjast. Genotsiid tähendab tegu, mille eesmärgiks on rahvusliku, etnilise, rassilise või usulise mõningane või täielik hävitamine (Eki, 2009), mis seisneb kas inimrühma tapmises, kehavigastuste tekitamises või vaimsete häirete tekitamises, ebahumaansete elutingimuste pealesurumisel, sündimuse takistamisel, küüditamisel või mõnel muul kujul (United Nations koduleht). Siinkohal ongi huvitav märkida, et vandenõuteoreetikud toovad võrdluseks inimkonna kõige kahetsusväärseimaid tegevusi rahvastiku vastu, mis tegelikult on siiani paljude inimeste mälus.

Selliste paralleelide välja toomine on väga tugeva laenguga ning näitab, kuidas narratiivi autor soovib inimeste välja vaadet vaktsineerimisele muuta ning panna uskuma, et tegemist on „massihävituse relvagada. Kuna genotsiidi sõna on väga tugeva tähendusväljaga, siis see võib auditoriumis vastakaid tundeid tekitada ka vaktsineerimise vastu. Sellisedlood on suhtelised pikad ning toovad sisse paralleele varasemate ajaloolistest sündmustest, et teooriale kinnitust leida, mis omakorda võib panna inimesi ka teksti uskuma. Strateegilised narratiivid on väga efektiivsed inimeste mõjustamiseks just seal, kus soovitakse propageerida enda vaateid või arvamusi ja panna inimesi vastavalt enda soovidele käituma, seega on vaktsiinivastaste lähenemine pööramaks kahtlejaid hoopis vaktsiinivastasteks näiliselt usutavate põhjenduste ja allikate abil ka üsna efektiivne.

Kõigis analüüsitud narratiivides esines strateegilise narratiivi tunnuseid, näiteks soov muuta auditoriumi arusaamu vaktsiinide kohta või siis kinnistada juba tekkinud arusaamu ning arvamusi, samas ka ühise tuleviku maailmakorra sätestamine. Lisaks levitavad vandenõuteooriad ka desinformatsiooni, mis on näiteks meediaväljaannete poolt ümber lükatud ning meditsiiniliste ekspertide või teadlaste poolt valeväideteks tunnistatud. Teisalt tuleb mõista, et strateegiliste narratiivide levik tulenebki paljuski infoaukudest ning samuti tunnevad gruppides postitajad vajadust rohkemate kogemuslugude järele, mida uudismeedias ei kajastada. Viimase põhjuseks võib olla ka asjaolu, et kardetakse vandenõuteoreetikute poolt kiiret informatsioonist kinni hakkamist ning selle väänamist endale kasulikul viisil (Dube jt, 2013). Dube ja tema kaasuurijad (2013) tõid ka enda uurimuses välja, et vaktsiinides kahtlemise probleemiks on negatiivse tooniga

uudised, mis on mõeldud läbipaistvuse suurendamiseks ning teadlikkuse tõstmiseks, aga annavad hoogu vandenõuteooriate tekkeks.

5.1.3 Millised on peamised tähelepanu püüdmise võtted?

Tähelepanu köitmise strateegiatena tootsin välja peamiselt intrigeeriva sisu ning tükitähtede kasutamise, mis oli läbivaks - tükitähed tõmbavad tähelepanu ning intrigeeriv sisu püüab samuti auditooriumi pilku (Mihelson, 2014). Kuna analüüsitud gruppidesse on kogunenud sarnaste huvidega inimesed, on ka nende tähelepanu püüdmine lihtsam, sest huvi teema vastu on kõrge. Lisaks on võtmesõnaks ka samastumine, kuna inimestele meeldib näha sarnase mõttelaadiga või kogemustega isikuid. See loob ühise mõistmise tasapinna (Muuli, 2017), mis tekitab turvatunnet ning inimesed tunnevad ennast vabamalt oma mõtteid või vaateid jagades.

Tõe paljastamine on nii narratiivi kui ka tähelepanu püüdmise strateegiana on efektiivne. Ka kollane ajakirjandus võib väita, et tegeleb „tõe paljastamisega“, kuid tuuakse hoopis eraelulised probleemid päevavalgele. Inimeste loomuses on tõe otsimine ning tõe teada saamine (Rowan, 1990). Samuti pakuvad vandenõuteooriad „oma tõe“, mis pole veel võib olla inimeste teadvusesse jõudnud, kuid millele otsitakse vastuseid ning teooriad pakuvad lihtsaid vasteid keerulistele küsimustele (Eliason, 1998).

Muulist (2017) lähtuvalt täheldasin, kuidas gruppides luuakse turvaline keskkond mõtete jagamiseks, mis tekitas ka arutelusid kommentaariumites. Kommentaare ma eraldi analüüsi alla ei võtnud, ent märkasin siiski nende aktiivsust. Lisaks kasutati tekstides palju stiilielemente ja märksõnu, mis olid samuti tähelepanu äratavad, näiteks hüüdlause väljajätmise („Puhas veri jääb ellu!“, Ütle vaktsiinile ei.“). Samuti ilmneb postitustes retoorilisus, mis peaks inimesi panema teema üle juurdlema või kaasa mõtlema.

Nagu ka tähelepanu püüdmise strateegia peatükis välja tõin (vt peatükk 1.4.1), siis lähtuvalt Kristel Kaljuveest (2015), tehakse tähelepanu püüdmiseks ka loodav sisu maksimaalselt kättesaadavaks ehk antud juhul ongi analüüsitavad grupid avatud ning auditooriumi tähelepanu köidetakse ka erinevate videote, linkide, jmt viidetega. Pilt on omakorda hea viis tähelepanu

kõitmiseks, kuna jääb enne teksti silma ja kui see pilt on piisavalt intrigeeriv, siis auditoorium ka süveneb juures olevasse teksti rohkem (Wolfe, 2000).

5.2 Diskussioon

Vaktsiinivastastus ning vaktsiinides kahtlemine on minu arvates ühiskonda tugevalt lõhestanud. Kuna vaktsiinivastased ei ole avaldanud soovi ühiskondlikuks diskussiooniks, vaid on pigem enda seisukohti ning samuti vandenõuteooriaid levitanud kinnistes gruppides, pole avalik debatt sel teemal harjumuseks. Enda uurimuse käigus panin tähele, et avaldati soovi avalikuks aruteluks, kuid seda oli pigem vähem. Avalik diskussioon võiks kaasa aidata üksteise mõistmisele. See aitaks mõista, miks inimesed vaktsiine pelgavad, mis on kahtlemise tagamaad, millisest informatsioonist inimesed puudust tunnevad, kuidas nad ise sooviksid, et saaksid usaldusväärset informatsiooni kätte jmt.

Uuringu narratiivides kerkis teiste seast esile sundvaktsineerimise narratiiv, kus inimesed tundsid survet vaktsineerida töökaaslaste, sõprade ja pere poolt, ehkki otsest sundi selleks ei olnud. Valitsus püüdis anda endast kõik, et inimesed läheksid vaktsineerima, kuid umbusaldust tekitaski inimestes enamasti kiirus ning piirangute kehtestamine, mistõttu meelelahutusasutustesse enam ei pääsenud.

Lisaks soodustasid minu hinnangul segadust ka valitsuse vastuolulised, ebaselged otsused ning sõnumid vaktsineerimise kohta, mis tekitasid inimestes rohkem küsimusi ja umbusaldust. Mõistetav on see, et olukord oli meie kõigi jaoks uus ning nii suure mastaabiga pandeemiat ei ole kaua kogetud, kuid minu arvates oleks võinud vaktsiinidega seotud kommunikatsioon olla selgem ning konkreetsem, et tagada usaldusväärsus. Näiteks nagu ka tulemuste peatükis väljendus inimeste vaktsiinide umbusaldamine uskumuses, et see muundab nende geneetikat: kui mRNA tehnoloogia olemus ning toimimine oleks veelgi lihtsamalt lahti seletatud, ei oleks võib-olla selline vandenõuteooria levima hakanud. Iga infoauk või kahetimõistetav sõnum on soodsaks kasvulavaks vandenõuteooriatele. Selgituste puudumisel püütakse ise vastused leida ning vandenõuteooriad on lihtsasti hoomatavad. Samuti ei päästnud olukorda minu arvates ka see, et

valitsus püüdis meedias enda juhtunud äpradustest kõrvale hiilida ning vastutust eemale lükata (Riik, 2021).

Ihlen, Toledano ja Just (2021) tõid enda uurimuses välja, et vaktsiinides kahtlemine ning nende usaldamine on juba pikemat aega olnud languses, millega oleks võinud vaktsiinikommunikatsioonis rohkem arvestada ehk püüda n-ö võita inimeste usaldust vaktsiinide osas. Gruppides toodi ka välja, et vaktsineerimiskampaaniad mõjusid propagandana või sunnina ning kuna suuremat avalikku arutelu ei olnud, kus oleks vaktsiinipooldajate ning vastaste seisukohad esindatud olnud, tundsid inimesed end hääletuna või nagu nende seisukohti ei võetud kuulda. Tegelikult toimusid avalikud debatil, kuid üsna kiirelt saadi aru, et neist pole kasu.

Tulevikuperspektiivist kõneledes, siis kindlasti võiks vaktsiinikommunikatsioon olla lihtsam ning taktitundelisem, arvestades kahe leeri arvamusi. Postitustes tuli välja inimõiguste rikkumise tajumine, mis võis osati tuleneda just sellest, et kahtlejad ei saanud avalikult oma muresid väljendada ilma negatiivse vastukajata. Dialoogi soodustavaid sotsiaalkampaaniaid aga polnud.

Tõe paljastamise narratiiv võis samuti kohati trotsist uudismeedia vastu tekkida, kuna seal ei kajastatud postitajate arvates piisavalt näiteks vaktsiinide kõrvalmõjusid ning välja toonud põhjuseid, miks kõrvalmõjud tekkida võivad.

Tervisega seotud teemad on vägagi delikaatsed ning leian, et kui kommunikatsioonis oleks rakendatud leebemaid meetmeid, kus inimesed ei oleks tajunud sundi, oleks vaktsineerituse tase olnud ehk isegi kõrgem. Lisaks võis inimestele jääda ka mulje läbipaistvuse puudumisest, kuna meedias kajastati rohkem uudiseid, mis olid vaktsiine pooldavad, kuid teisalt nagu ka töös välja tõin, haarvad vandenõuteoreetikud kinni informatsioonist, mis nende väiteid kinnitaksid ehk kui meedias oleks rohkem arutletud kõrvalmõjude üle, siis seda oleks võidud ka hoopis vastupidiselt ära kasutada.

5.3 Meetodikriitika ja soovitus edasisteks uuringuteks

Meetodi kriitikana tootsin välja strateegiliste narratiivide sotsiaalmeedias uurimise nõrkused. Strateegilised narratiivide valimit pole võimalik loomisfaasis jälgida ehk uurija ei tea, millised on inimese tegelikud eesmärgid. Kuna uurijana saan ainult esitamise faasi jälgida, siis ma ei saa

kindlalt väita, millised on narratiivide konstrueerija ideed või eesmärgid, vaid saan ainult välja tuua, millised on postitustes väljendatud ideed või eesmärgid.

Sotsiaalmeedias ei ole kogu Eesti rahvastikku, kuna 2021. aasta seisuga kasutas 91% elanikkonnast sotsiaalmeediat (Turundajate Liidu koduleht, 2021) ning kõik sotsiaalmeedia kasutajad pole ka minu uuritud gruppides, seega ei saa uuring olla representatiivne kogu Eestis levivatest vaktsiinidega seotud vandenõuteooriatest. Lisaks levivad vandenõuteooriad ka suusõnaliselt, mis ei pruugi minu analüüsitavates sotsiaalmeedia postitustes ja ka gruppides kajastuda.

Kuna valimi suurus on ka võrdlemisi väike, siis on raske üldistusi teha – saangi vaid kirjeldada, millised teooriad kahes analüüsitavas Facebooki grupis esinevad. Samuti kogusin andmeid küllastumispunktini, mis tähendab, et vaatlusalusest hilisemas perioodil levinud vandenõuteooriaid see uuring ei kajasta.

Kvantitatiivset kokkuvõtet oleks antud kontekstis raske koostada, kuna vandenõuteooriad levivad ka väljaspool interneti ja erinevad teooriad on populaarsed erinevatel ajahetkedel, mis ei anna ülevaadet

Kriitikana tooksin veel välja selle, et valimi põhjal ei saa teha suuremaid üldistusi maailmas levivatele vaktsiinidega seotud vandenõuteooriatele. Uurijana ei ole mul võimalik oma tähendusvälja n-ö kõrvale jätta ning ka see võib analüüsi tulemusi mõjutada.

Otsustasin siiski vaktsiinidega seotud vandenõuteooriaid uurida, sest nende kirjeldamine võib aidata vähemalt osaliselt mõista, miks Eestis vaktsineerituse tase madalam on kui näiteks Soomes ning miks inimesed vaktsiine umbusaldavad.

Kindlasti oleks põnev uurida vaktsiinidega seotud vandenõuteooriate levimist ka teistel sotsiaalmeedia platvormidel ning kuidas erinevate funktsionaalsusega meediumites on vandenõuteooriaid konstrueeritud, kas nendes väljenduvad narratiivid sarnanevad minu uurimuses täheldatuga või on sootuks teistsugused. Kas näiteks teiste sotsiaalmeedia platvormide dünaamika mõjutab kuidagi vandenõuteooriate esitlemist või konstrueerimist. Samuti saaks kvantitatiivse uuringuga kaardistada, millised narratiivid on kõige levinumad ning millised vähem, mis annaks täielikuma ülevaate, vandenõuteooriate levikust sotsiaalmeedias. Oleks huvitav ka teada, mida näiteks arvavad venekeelse elanikkonna esindajad Eesti sotsiaalmeedias levivatest

vandenõuteooriatest ning kas nad on enda inforuumis samalaadsete vandenõuteooriatega kokku puutunud.

Minu tööst ei saa teha suuri üldistusi Eesti sotsiaalmeedias levivate vandenõuteooriate kohta või millised strateegilised narratiivid neis esinevad, kuid see kirjeldab viiekuulise perioodi jooksul levinud vandenõuteooriaid, mis annab mõningase ettekujutuse, millise suunitlusega või mis teemadel kõige enam narratiive konstrueeriti. Kuna grupid on siiani igapäevaselt aktiivsed, oletan, et ka edasisteks uuringuteks oleks palju materjali, mis võivad välja tuua sarnaseid narratiive, mis esinesid minu töös, aga ka sootuks uusi.

KOKKUVÕTE

Uuringu eesmärk oli teada saada, millised koroonavaktsiinidega seotud vandenõuteooriad levivad eestikeelsetes vaktsiiniteemalistes Facebooki gruppides. Otsisin selgitusi sellele, kuidas vaktsiinidega seotud narratiive konstrueeritakse; millised on need mõjutusmeetodid, mida rakendatakse, kuidas tähelepanu püütakse ning mis on tekstides väljendatud eesmärgid.

Eesmärgi saavutamiseks kogusin kahest Facebooki grupist „Ravimite ja vaktsiinide kõrvaltoimed“ ja „Ei vaksineeri, pange või vangi“ postitusi alates 2021. aasta augustist kuni sama aasta detsembri lõpuni. Kogutud postitused analüüsisin kvalitatiivset sisuanalüüsi kasutades MaxQDA analüüsitarkvara kasutades. Samuti kasutasin peale kvalitatiivse sisuanalüüsi ka Madissoni ja Ventseli välja töötatud semiootilist strateegiliste narratiivide mudelit.

Valimist joonistus välja, et gruppides levisid põhiliselt kaheksa vandenõuteooria tunnustega narratiivi: (1) postitustes püüti paljastada tõde, mida avalikkusele ei jagata, (2) vaktsiinid muundavad inimeste geneetikat, kuna on mRNA põhised, (3) rahvale valetatakse ja andmeid salastatakse, et varjata suuremat plaani, (4) vaksineerimine on „genotsiid“ rahvastiku vastu, et inimkonda vähendada ning kontrolli suurendada, (5) vaksineerimise puhul on tegemist inimõiguste rikkumisega, kuna võeti ära inimeste vabadused, (6) vaktsiinid on ebefektiivsed ning suurendavad suremust ja nakatumist, (7) vaktsiinide oletatavad kõrvalmõjud, mis paljuski ei ole kinnitatud meditsiini poolt (nt vähi tekkimise risk) ja (8) et COVID-19 vaktsiinid on eksperimentaalsed, kuna testperiood oli võrreldes teiste vaktsiinidega lühem. Samuti aitab uuring mõista miks on Eestis vaksineerituse tase madal ning miks inimesed vaktsiine umbusaldavad.

Uuringust selgus, et peamine narratiivide püüd oli mõjustada inimesi vaksineerimisest loobuma ning samuti külvata ka paanikat neis, kes polnud veel end vaksineerinud. Narratiive konstrueeriti viidates ajaloolistele sündmustele või oletustele, mis võib juhtuda mitme aasta pärast, kuna praegusel hetkel puuduvad teadmised selles osas. Tähelepanu püüdmiseks pakuti vastuseid küsimustele, millele ei oska ka veel teadus vastata, kuid millele inimesed vastuseid otsivad. Lisaks püüti gruppides luua turvaline keskkonda, et inimesed julgeksid enda arvamusi või kogemusi jagada. Analüüsitud perioodil olid ka grupid ning postitused maksimaalselt kätte saadavad ehk

grupid olid avatud ning nendega said liituda kõik soovijad, mis on samuti üks tähelepanu pöördumise võtetest. Isiklikult soovitaksin antud teema puhul dialoogipõhist lähenemist, sest siis saaksid kõik osapooled (vaktsiinivastased, meditsiinitöötajad, spetsialistid, teadlased jne) avaldada enda arvamusi ning seisukohti.

Käsitletud teemat saaks edasi arendada mitmes suunas. Esmalt oleks huvitav uurida, millised vandenõuteooriad näiteks üldisemalt Eesti sotsiaalmeedias levivad ning miks inimesed üldse vaktsiinivastaseid vandenõuteooriad usuvad. Teisalt oleks huvitav ka koguda kvantitatiivseid andmeid selle kohta, millised on olnud praeguses pandeemia situatsioonis kõige populaarsemad vandenõuteooriad. See aitaks paremini mõista miks inimesed vaktsiine umbusaldavad ning mida saaks vaktsiinikommunikatsioonis muuta, et tulevikus sarnast olukorda enam ei oleks. Kindlasti oleks põnev teada saada, kust vandenõuteooriad üldse alguse saavad ehk milline on see algallikas, kust need levima hakkavad või kas nende tähendus ka edastades muutub.

Summary

The aim of the study was to find out which conspiracy theories related to COVID-19 vaccines are spread in Estonian-language Facebook groups. I was looking for explanations of how vaccine-related narratives are constructed; what are the methods of influence used, how attention is sought and what are the objectives expressed in the texts.

To achieve this goal, I collected posts from two Facebook groups: “Ravimite ja vaktsiinide kõrvaltoimed” (“Side effects of medication and vaccines”) and “Ei vaktsineeri, pange või vangi” (“We won’t vaccinate, put us even in jail”) from August 2021 until the end of December of the same year. I analyzed the collected posts with using qualitative content analysis software MaxQDA. In addition to qualitative content analysis, I also used the semiotic model of strategic narratives developed by Madisson and Ventsel.

The study found that there were essentially eight conspiracy narratives in the groups: (1) the posts sought to reveal the truth that is not shared with the public, (2) vaccines modify human genetics because they are mRNA-based, (3) people are lied to and the data is kept secret in order to disguise a bigger plan, (4) vaccination is "genocide" against the population in order to reduce human population and increase control, (5) whereas vaccination constitutes a violation of human rights by depriving people of their freedom to go where and when they desire, (6) vaccines are ineffective and increase mortality and infection, (7) finally, the suspected side effects of vaccines, which are not confirmed by medicine (eg risk of cancer) and (8) that COVID-19 vaccines are experimental because the test period was shorter than with other vaccines.

The study also helps to understand why the level of vaccination in Estonia is low and why people do not trust vaccines. As the development of communication technologies has been very rapid, this in turn contributes to the faster dissemination of information, which is why people are increasingly turning to the Internet or, more specifically, to social media in the context of my research to obtain information or solve problems. This, in turn, contributes to the faster spread of conspiracy theories and also creates a fertile ground for misinformation.

The topic could be further developed in several directions. First of all, it would be interesting to research which conspiracy theories are more common in Estonian social media, for example, and why people believe conspiracy theories against vaccines at all. On the other hand, it would also be interesting to collect quantitative data on what have been the most popular conspiracy theories in the current pandemic situation. This could help to better understand why people are distrustful of vaccines and what could be changed in vaccine communication to prevent a similar situation in the future.

KASUTATUD KIRJANDUS

- Appel, M. (2008). Fictional narratives cultivate just-world beliefs. *Journal of Communication*, 58(1), 62-83.
- Ballinger, D. (2011). *Conspiratoria – the Internet and the Logic of Conspiracy Theory*. Doktoritöö. University of Waikato.
- Barkun, M. (2006) *A Culture of Conspiracy. Apocalyptic Visions in Contemporary America*. Berkeley: University of California Press.
- Barthes, R. (1977). Rhetoric of the image. Image, music, text. *New York: Hill and Wang*.
- Berger, P., Luckmann, T. (1966). *The Social Construction of Reality*. Garden City, New York: Doubleday.
- Bergmann, E. (2018). Kinds of Conspiracy Theories. In *Conspiracy & Populism* (lk 19-45). Palgrave Macmillan, Cham.
- Butter, Michael, and Peter Knight, eds. *Routledge handbook of conspiracy theories*. Routledge, 2020.
- Bhandari, T. (2021) What makes an mRNA vaccine so effective against severe COVID-19? *Washington University School of Medicine in St. Louise*, Detsember 23. Kasutatud 25.04.2022, <https://medicine.wustl.edu/news/what-makes-an-mrna-vaccine-so-effective-against-severe-covid-19/>
- Boyd, D., & Marwick, A. (2011). Social steganography: Privacy in networked publics. *International Communication Association, Boston, MA*, 93. Kasutatud 26.04.2022, <https://www.danah.org/papers/2011/Steganography-ICAVersion.pdf>
- Clarke, S. (2007). Conspiracy Theories and the Internet: Controlled Demolition and Arrested Development. *Episteme*, 4(2), 167-180. doi:10.3366/epi.2007.4.2.167
- Coulter, C. A., Smith, M. L. (2009). The construction zone: Literary elements in narrative research. *Educational Researcher*, 38(8), 577-590.
- Douglas, K. M. (2021). COVID-19 conspiracy theories. *Group Processes & Intergroup Relations*, 24(2), 270-275.

- Dubé, E., Laberge, C., Guay, M., Bramadat, P., R  al R Julie A. (2013) Vaccine hesitancy, Human Vaccines & Immunotherapeutics. *Bettinger*, 9:8, 1763-1773, doi: [10.4161/hv.24657](https://doi.org/10.4161/hv.24657)
- Eco, U. (2005). *Lector in fabula*. Tartu: Tartu University Press.
- ECREA koduleht. Kasutatud 28.04.2022, <https://ecrea.eu/Ethics-Committee>
- Eliason, E. (1998). *Conspiracy Theories. – American Folklore: an Encyclopedia*. New York: Garland Publishing.
- Fine, G., A., Ellis, B. (2010). The Global Grapevine. Why rumors of terrorism, immigration, and trade matter. *New York: Oxford University Press*.
- Fosnot, C. T. (2013). *Constructivism: Theory, perspectives, and practice*. Teachers College Press.
- Goertzel, T. (1994). Belief in Conspiracy Theories. *Political Psychology*. 15, 731-742.
- Harrison, E.A., Wu, J.W. (2020). Vaccine confidence in the time of COVID-19. *European Journal of Epidemiology*, 35, 325–330.
- Ihlen,   ., Toledano, M., & Just, S. N. (2021). Using Rhetorical Situations to Examine and Improve Vaccination Communication. *Frontiers in Communication*, 6, 130.
- Jackson, P. (2010). *Web 2.0 Knowledge Technologies and the Enterprise: Smarter, lighter and cheaper*. Elsevier.
- Jamison, A. M., Broniatowski, D. A., Dredze, M., Sangraula, A., Smith, M. C., Quinn, S. C. (2020). Not just conspiracy theories: Vaccine opponents and proponents add to the COVID-19 ‘infodemic’ on Twitter. *Harvard Kennedy School Misinformation Review*, 1(3).
- Jolley, D., Douglas, K. M. (2014). *The effects of anti-vaccine conspiracy theories on vaccination intentions*. PloS one, 9 (2). doi: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0089177>
- Kaljuvee, K. (2015). *Eesti sotsiaalmeedia mikrokuulsuste kasutatavad tähelepanu pälvimise strateegiad*. Bakalaureusetöö. Tartu   likool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni   ppekava.

Kalmus, V., Masso, A. ja Linno, M. (2015). Kvalitatiivne Sisuanalüüs. *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Kasutatud 11.11.2021,

<http://samm.ut.ee/kvalitatiivnesisuanalyys>

Kas 700 000 vaktsineerimata eestlast enam seadused ei kaitse? Kui kaugele läheb Tanel Kiik?.

(2021). *Telegram*, 18. august. Kasutatud 10.12.2021, [https://www.telegram.ee/eesti/kas-700-000-](https://www.telegram.ee/eesti/kas-700-000-vaktsineerimata-eestlast-enam-seadused-ei-kaitse-kui-kaugele-laheb-tanel-kiik)

[vaktsineerimata-eestlast-enam-seadused-ei-kaitse-kui-kaugele-laheb-tanel-kiik](https://www.telegram.ee/eesti/kas-700-000-vaktsineerimata-eestlast-enam-seadused-ei-kaitse-kui-kaugele-laheb-tanel-kiik)

Kasik, R. (2007). Sissejuhatus tekstiõpetusse. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Kidron, A. (2010) *Kirjutaja käsiraamat*. Tallinn: Mondo.

Kimmel, T., L., Kuraditosina vandenõuteoreetiku valeväited loputavad eestlaste aju. *Postimees*,

23. november. Kasutatud: 03.12.2021, [https://leht.postimees.ee/7391752/kuraditosina-](https://leht.postimees.ee/7391752/kuraditosina-vandenouteoreetiku-valevaided-loputavad-eestlaste-aju)

[vandenouteoreetiku-valevaided-loputavad-eestlaste-aju](https://leht.postimees.ee/7391752/kuraditosina-vandenouteoreetiku-valevaided-loputavad-eestlaste-aju)

Knight, P. (2002). Introduction. – Conspiracy Nation. *The Politics of Paranoia in Postwar America*.

Kõuts-Klemm, R., Seppel, K. (2018). *Juhatus meedia ja kommunikatsiooni teooriatesse*. Tartu Ülikooli kirjastus.

Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk.

Leading countries based on Facebook audience size as of January 2021. *Statista koduleht*.

Kasutatud 09.01.2022, <https://www.statista.com/statistics/268136/top-15-countries-based-on-number-of-facebook-users/>

Litt, E., & Hargittai, E. (2016). The imagined audience on social network sites. *Social Media+ Society*, 2(1).

Lotman, J. (2006). *Kultuurisemiootika: tekst – kirjandus – kultuur*. Tallinn: Olion.

Luure, H. (2020). *Kaitsevaldkonna pildikeele arendamise võimalused vastavalt noorte sihtgrupi meediatarbimise trendidele*. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Madisson, M., ja Ventsel, A. (2020). *Strategic Conspiracy Narratives: A Semiotic Approach*.

Madisson, M., ja Ventsel, A. (2021). Covid-19 teemaliste vandenõude ja vandenõuteooriate kujutamisest strateegilistes narratiivides: RT ja Sputniku lugude semiootiline analüüs.

Managing the COVID-19 infodemic: Promoting healthy behaviours and mitigating the harm from misinformation and disinformation. (23.09.2020). *World Health Organization* koduleht. Kasutatud 27.12.2021, <https://www.who.int/news/item/23-09-2020-managing-the-covid-19-infodemic-promoting-healthy-behaviours-and-mitigating-the-harm-from-misinformation-and-disinformation>

McKinnon, M., ja Orthia, L. (2017). Vaccination communication strategies: What have we learned, and lost, in 200 years?. *History of Science Communication*.

Mihelson, H. (2014). *Pealkirja roll lugeja tähelepanu äratamisel* Postimees.ee näitel. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Miskimmon, A., O'loughlin, B., Roselle, L. (2014). *Strategic narratives: Communication power and the new world order*. Routledge.

Muuli, L., M. (2017). *Eesti youtuber'ite eneseesitlus, auditooriumi ja privaatsuse taj*u. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Mägi, K., A., *Eksperiment interneti mõjust vandenõuteooriate usutavusele*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Mägi, K-A., *Anonüümsete kogemuslugude roll vaktsiinivastases kommunikatsioonis: Facebooki grupi „Ravimite ja vaktsiinide kõrvaltoimed“ analüüs*. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Oerle, S. V., Mahr, D., Lievens, A. (2016). Coordinating online health communities for cognitive and affective value creation. *Journal of Service Management*, doi: 10.1108/josm-09-2015-0264

Orgse, S. (2018). *Facebooki arutelude modereerimine „Virginia Woolf sind ei karda!“ grupi näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava.

Patton, M. Q. (2002). Two decades of developments in qualitative inquiry: A personal, experiential perspective. *Qualitative social work*, 1(3), 261-283.

Pereira, J. A., Quach, S., Dao, H. H., Kwong, J. C., Deeks, S. L., Crowcroft, N. S., Sherman, D., Quan, M., G. (2013). Contagious comments: what was the online buzz about the 2011 Quebec measles outbreak?. *Public Health Agency of Canada/Canadian Institutes of Health Research Influenza Research Network (PCIRN) Program Delivery, Evaluation Group. PLoS One*, 8(5), e64072.

POMMUUDIS! Salastatud orjaleping Pfizeriga paljastab, et valitsused on meid reetnud ja maha müünud. (2021). *Telegram*, 16. august. Kasutatud 10.12.2021,

<https://www.telegram.ee/eesti/pommuudis-salastatud-orjaleping-pfizeriga-paljastab-et-valitsused-on-meid-reetnud-ja-maha-muunud>

Pullerits, P. (2021). Andres Merits: koroonaviirus on rassistlik, seksistlik ja varanduslikult diskrimineeriv. *Postimees*, 16. oktoober. Kasutatud 02.11.2021,

<https://leht.postimees.ee/7362727/andres-merits-koroonaviirus-on-rassistlik-seksistlik-ja-varanduslikult-diskrimineeriv>

Pummerer, L., Böhm, R., Lilleholt, L., Winter, K., Zettler, I., & Sassenberg, K. (2022). Conspiracy theories and their societal effects during the COVID-19 pandemic. *Social Psychological and Personality Science*, 13(1), 49-59.

Raudsik, H. (2022). FAKTIKONTROLL | Grafeenoksiidi sisaldus vaktsiinides on ülemaailmse levikuga vale, mis ka Eestis vaibuda ei taha. *Delfi*, 10. jaanuar. Kasutatud 17.04.2022,

<https://epl.delfi.ee/artikkel/95600431/faktikontroll-grafeenoksiidi-sisaldus-vaktsiinides-on-ulemaailmse-levikuga-vale-mis-ka-eestis-vaibuda-ei-taha>

Riik, M. (2021). KOBARKÄKK! Reinsalu: kus on kindlus, et inimestele ei ole nelja aasta jooksul mingit sodi süstitud? Kiik: ravimite järelevalve Eestis on karm ja range. *Õhtuleht*, 23. august. Kasutatud 18.04.2022,

<https://tervis.ohhtuleht.ee/1041661/kobarkakk-reinsalu-kus-on-kindlus-et-inimestele-ei-ole-nelja-aasta-jooksul-mingit-sodi-sustitud-kiik-ravimite-jarelevalve-eestis-on-karm-ja-range>

Romer, D., & Jamieson, K. H. (2020). Conspiracy theories as barriers to controlling the spread of COVID-19 in the US. *Social science & medicine*, 263, 113356.

Ryan, J. (1991). Observing and normalizing: Foucault, discipline, and inequality in schooling: Big brother is watching you. *The Journal of Educational Thought (JET)/Revue de la Pensée Educative*, 104-119.

Sallam, M., Dababseh, D., Eid, H., Al-Mahzoum, K., Al-Haidar, A., Taim, D., Yaseen, A., Ababneh, N.A., Bakri, F.G., Mahafzah, A. (2021). High Rates of COVID-19 Vaccine Hesitancy and Its Association with Conspiracy Beliefs: A Study in Jordan and Kuwait among Other Arab Countries. *Vaccines*, 9, 42. <https://www.mdpi.com/2076-393X/9/1/42>

Shahsavari, S., Holur, P., Wang, T., Tangherlini, T. R., Roychowdhury, V. (2020). Conspiracy in the time of corona: automatic detection of emerging COVID-19 conspiracy theories in social media and the news. *Journal of computational social science*, 3(2), 279-317.

Soukup, C. (2008). 9/11 Conspiracy Theories on the World Wide Web: Digital Rhetoric and Alternative Epistemology. *Journal of Literacy and Technology*. 9, 2-26. Kasutatud 18.02.2022,

http://www.literacyandtechnology.org/volume9_3/jlt_v9_3_soukup.pdf

Sunstein, C., R., Vermeule, A. (2008). *Conspiracy theories*.

Suits, M., (2012). *Vandenõuteooriad kui tõlgendussüsteem ja maailmapilt. Vaateid uuele maailmakorrale*. Magistritöö. Tartu Ülikool, Eesti ja võrdleva rahvaluule osakond.

Ten threats to global health in 2019. *World Health Organization koduleht*. Kasutatud

24.12.2021, <https://www.who.int/news-room/spotlight/ten-threats-to-global-health-in-2019>

Valitsus lihtsustab vaktsiini- ja testivastaste vallandamist. (2021). *ERR*, 10. oktoober. Kasutatud 17.04.2022,

<https://www.err.ee/1608303240/valitsus-lihtsustab-vaktsiini-ja-testivastaste-vallandamist>

van Prooijen, J. W. (2017). Why education predicts decreased belief in conspiracy theories. *Applied cognitive psychology*, 31 (1), 50-58.

Wolfe, J. M. (2000). Visual attention. *Seeing*, 335-386.

Õunapuu, L. (2012). Juhu valim. *Valimid kvantitatiivsetes ja kvalitatiivsetes uurimustes õpibaas*. Kasutatud 06.03. 2022,

<https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/27764/juhuvalim.html>

Ülevaade eestimaalaste interneti ja sotsiaalmeedia kasutusest aastal 2021. (2021) *Turundajate liit*, 10. märts. Kasutatud 28.04.2022,

<https://turundajателиit.ee/ulevaade-eestimaalaste-interneti-ja-sotsiaalmeedia-kasutusest-aastal-2021/>

Xiong, F., & Liu, Y. (2014). Opinion formation on social media: an empirical approach. *Chaos: An Interdisciplinary Journal of Nonlinear Science*, 24(1), 013130.

Lisa 1. Koodipuu

Tõe paljastamine

- Geneetiline muundamine
- Rahvale valetamine
- Andmete salastamine
- Vaktsiinidelt teenitav kasum

Farmaatsiatööstus on valitsused ja meditsiini kinni maksnud

- Vaktsiini koostis

Genotsiid ehk vaktsiinivastastele kuulutatud sõda

- Inimõiguste rikkumine

Inimeste piiramine ja sundvaksineerimine

Inimeste allutamine

Vaktsiini ebaefektiivsus

- Vaktsiin paneb nakatuma
- Vaktsiin ei anna kaitset
- Kõrvaltoimed

Vaktsiinisurmad

- Vaktsiin on surmav
- Vaktsiinisurmade fabritseerimine

Lisa 2. Postituste tabel

„Ravimite ja vaktsiinide kõrvaltoimed“	Postituste arv kuus	Postituse number
Postitamise kuu:		
Detsember	13 postitust	1.-13.
November	11 postitust	14.-24.
Oktoober	9 postitust	25.-33.
September	8 postitust	34.-41.
August	5 postitust	42.-46.
Kokku:	46 postitust	
„Ei vaktsineeri, pange või vangi“	Postituste arv kuus	Postituse number
Postitamise kuu:		
Detsember	4 postitust	47.-50.
November	6 postitust	51.-56.
Oktoober	8 postitust	57.-64.
September	5 postitust	65.-69.
August	1 postitus	70.
Kokku:	24 postitust	
Postituste arv kokku:	70	

Litsents

Litsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kadri Martin,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „COVID-19 vaktsiinide vandenõuteooriate narratiivne konstrueerimine Eesti sotsiaalmeedias“, mille juhendaja on Maia Klaassen,
 - 1.1 reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Kadri Martin

23.05.2022